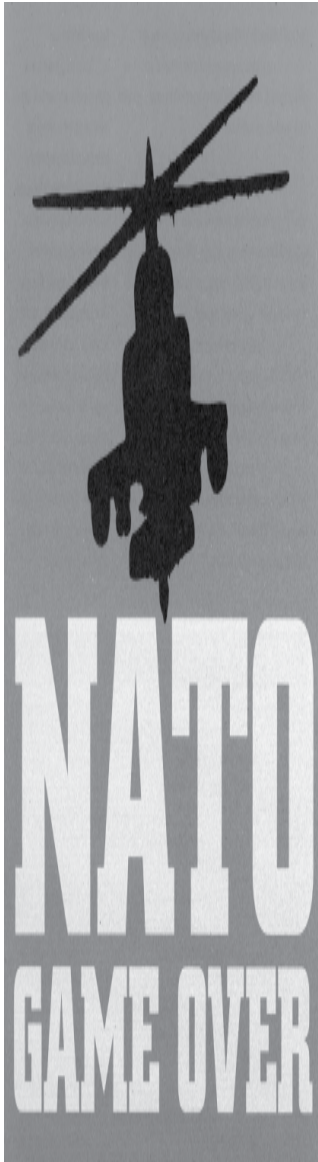

VredesM magazine

Jaargang 2 nummer 2
2^e kwartaal 2009
Prijs euro 2,50

De NAVO als Kulturkampf
Oorlogstheater
De exporthit van de wapenindustrie
Interview met Sietje Kruyt
Onderzoeks dossier:
Verandert Obama?

Dit tweede Vredesmagazine van 2009 verschijnt aan de vooravond van de NAVO-topconferentie in Straatsburg begin april. Of deze bijeenkomst voor de NAVO veel zal opleveren is nog onduidelijk, het staat zelfs niet vast welke voorstellen aan de regeringsleiders worden voorgelegd.

Van beide kanten lopen de voorbereidingen inmiddels op volle toeren. De plaatselijke prefect van president Sarkozy heeft aangekondigd de stad op slot te willen gooien en volledig af te grendelen voor demonstranten. Maar de demonstranten – waaronder een aantal bussen uit Nederland – zullen zich hier niet door laten afschrikken en massaal opkomen. Ook tijdens een voorbereidende conferentie in Den Haag over Afghanistan zal het protest naar het zich laat aanzien niet onopgemerkt blijven. Voor bijzonderheden verwijzen we naar de websites onderaan dit redactioneel.

Inmiddels heeft de actiegroep Ontwapen! in februari twee masten op het militaire terrein Nieuw-Milligen op de Veluwe bezet. De actie richtte zich tegen de vestiging van een nieuw mobiel station voor gevechtsoperaties van de NAVO-luchtmacht, genaamd DARS (een afkorting bestaande uit militaire alfabetsoep, waarmee we de lezers op dit moment niet lastig zullen vallen). Vier actievoerders klonnen om 10 uur 's ochtends in de masten en hingen een spandoek op met de teksten '60 jaar NAVO is meer dan genoeg; Herover Nieuw-Milligen; Zoek de DARS; Tot ziens op 21 maart'. Een foto van deze gebeurtenis prijkt op de voorkant van dit magazine. Op 21 maart zal opnieuw een actiedag rond Nieuw-Milligen plaatsvinden. Kijk op de websites!

Verder in dit magazine een interview met Sietje Kruijt, een van de vredesmakers van Kees Koning en oprichtster van de North Atlantic Defence Movement, oftewel de Nederlandse tak van de ontheekkers. Dit interview is er weer één in de serie portretten van vredesactivisten die Barbara Smedema maakt op initiatief van het Vredesmuseum.

Het dossier gaat deze keer over de eerste weken van president Obama. Hoewel er meestal wel enige tijd overheen gaat voordat de koers van een nieuwe Amerikaanse regering duidelijk wordt, proberen we een vroege balans op te maken. Er blijkt helaas meer continuïteit met de laatste periode van Bush dan je op basis van de verkiezingsstrijd had mogen verwachten. Een scherpere koerswijziging zal nodig zijn, als de VS niet op de rotsen willen lopen.

Ten slotte willen we wijzen op de traditionele Paasmars voor Vrede die op tweede paasdag, 13 april, in Den Haag plaatsvindt. De mars vertrekt om 13:00 uur vanaf het Carnegieplein bij het Vredespaleis en voert naar het NAVO-agentschap NC3A op de Waalsdorper Vlake.

ontwapen.wordpress.com

stopdenavo.blogspot.com

www.dissent.nl, doorklikken naar: Acties tegen de NAVO

www.vredesactie.be

VredesMagazine 2^e kwartaal 2009

Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vereniging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskolлектив VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland.

In Vredesmagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. De dunne nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders blijven 4x per jaar verschijnen.

Redactie

Jan Bervoets, Hans Feddema, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever

Redactieadres

Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht tel. 030 8901341

e-post info@vredesmagazine.nl

Artikelen naar redactie@vredesmagazine.nl

Kopijsluiting volgend nummer: 25 mei 2009

Aan dit nummer werkten naast de auteurs mee

Han Deggeler, David-Jan Donner, Frank Slijper, Wendela de Vries

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf /illustrator.

Fotoredactie

Hans Bouton, Anne Vaillant

Medewerkende fotografen en illustratoren

Cees Baars/De Stentor, Jan Bervoets, Joop Blom, Ben van Duin/Collectie AVDD, Tjabring van Egten, Kadir van Lohuizen/NOOR, Len Munnik, Boyd Noorda, Peleia, Miko Sloper

Vormgeving

René Oudshoorn

Drukker

Drukkerij Mezclado, Tilburg

Abonnementen

Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van Vredesmagazine of bij een deelnemende organisatie.

Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmedia.nl of 015 7850137

Giften

Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties.

Contact VredesMedia

Vlamingsstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137

info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl

ISSN 1876-0724

Foto voorpagina: Actiegroep 'Ontwapen' bezette op 13 februari twee torens op het militair terrein in Nieuw Milligen. Foto Cees Baars / De Stentor

- 4 DE NAVO – EEN VORM VAN KULTURKAMPF?
*Verslag van de lezing van Kees van der Pijl voor het Haags Vredesplatform
Jan Bervoets*
- 6 EIGENDOM DAT DIENT OM TE Vernietigen, heeft geen recht van bestaan
*Interview met Sietje Kruyt, die aan de wieg stond van de ploegschaarbeweging
in Nederland
Barbara Smedema*
- 9 DE WILPF-BROCHURE VOOR DE EUROPESE VERKIEZINGEN
*'De Europese Unie en Vrede en Veiligheid' is een product van de internationale
samenwerking van afdelingen van de WILPF*
- 10 WAPENHANDEL – NEDERLANDSE TOPPRODUCTEN VOOR ARME LANDEN
*Inleidend artikel over de voortdurende exportschlager van de Nederlandse wa-
penindustrie
Wendela de Vries*
- 12 GEWELD EN ECONOMIE
*Het tweede deel van het drieluik over angst, geweld en vrede
John Zant*
- 16 OORLOGSTHEATER
*De missie in Uruzgan leidt al heel snel tot verwerking op het toneel en in de
bioscoop
Jan Schaake*
- 17 PACIFISME VOOR BEGINNERS
*Wat u altijd al had willen weten over de vredesbeweging
Pais geeft antwoord op de vraag of het recht kan worden gehandhaafd zonder
geweld*
- 18 FOTOPAGINA'S KADIR VAN LOHUIZEN
Kadir is in januari 2009 op fotoreportage geweest in Gaza
- 21 DOSSIER: VERANDERT OBAMA?
Martin Broek, Noam Chomsky, Peter Custers, Kees Kalkman, Karel Koster

EN VERDER:

- 11 COLUMN HANS FEDDEMA
15 SPRINGSTOF, FRANK SLIJPER
20 OVERZICHT VAN BIJ VREDESMAGAZINE AANGESLOTEN ORGANISATIES
32 COLUMN HARRY ZEVENBERGEN
33 KORTE BERICHTEN, CHRIS GEERSE
35 ACTUELE FOTO'S
35 SIGNALERINGEN, KEES KALKMAN
36 GEDICHT VAN GERARD FIERET

Op 6 februari hield Kees van der Pijl, hoogleraar internationale betrekkingen aan de universiteit van Sussex, Engeland, een lezing over de werking en het permanente, strategische beleid van de NAVO. Deze lezing werd georganiseerd door het Haags Vredesplatform in het kader van de mobilisatie voor acties tegen de NAVO-top bij gelegenheid van het zestigjarig bestaan van de verdragsorganisatie. Omdat dit bijzonder interessante college weer een ander gezichtspunt geeft op de NAVO dan het artikel van Van der Pijl in ons vorige nummer, volgt hier een samenvatting van deze lezing, waarin ook gegevens uit de naderhand gevoerde discussie zijn verwerkt en enkele visies nader zijn geaccentueerd. Een lezing met een open einde en vragen die aanleiding geven tot verder denken.

Kees van der Pijl. Foto Boyd Noorda

Van der Pijl beschrijft de NAVO als een verdragsorganisatie die als doel heeft de hegemonie van 'het Westen' over 'de wereldgemeenschap' te handhaven. Met het Westen bedoelt hij een homogeen blok van Engels sprekende landen, ontstaan door de vestiging van blanke kolonisten vanuit Engeland: het Verenigd Koninkrijk, De Verenigde Staten, Canada en Australië. Binnen deze westelijke sfeer treden de Verenigde Staten op de voorgrond. Noord-Amerika was in de zeventiende eeuw het nieuwe Jeruzalem van de vele, vanuit Engeland uitgeweken puriteinen. Deze blanke kolonisten vormden de Verenigde Staten met de notie dat zij een missie over het gebied en de gehele wereld hadden te volbrengen. Met deze aan hun religie verbonden roeping is de gehele door blanken geïmporteerde Amerikaanse samenleving verweven. Deze missie is de individuele handelsvrijheid als basis voor de samenleving, die het recht heeft zich te verzetten tegen de staat. Vrijheid betekent ook respect voor constitutioneel recht en een cultuur van gekozen rech-

ters en rechtsprekende burgers die de bevoegdheid hebben interne conflicten uit te vechten. Reeds Bismarck zou na de vorming van het Duitse Keizerrijk hebben erkend: "Het belangrijkste historische feit in mijn leven is dat men in het Noorden van Amerika Engels spreekt."

Tegenover deze vrijheid van handel staat de sterke staat. Belichamingen hiervan zijn het absolutisme van Lodewijk XIVe van Frankrijk, dat overigens ook koloniën in Amerika had. Nederland heeft in dit geheel een historische rol gespeeld. Als eerste republiek in de nieuwe tijd vormde het met de V.O.C. een niet door een staat gebonden handelsgemeenschap. Het was aan het eind van de zeventiende eeuw verbonden met Engeland door de *glorious revolution* van stadhouder-koning Willem III, waardoor in Engeland Jacobus II werd verdreven en met hem het absolutisme. Hoe daar het liberalisme werd gevestigd bleek een halve eeuw later uit de Engelse brieven van Voltaire, die daarmee de Verlichting in het absolutistische Frankrijk van Lodewijk XVe introduceerde. Maar de

DE NAVO - EEN VORM VAN KULTURKAMPF?

Franse revolutie ontwikkelde zich tot de visie van de unitaire volksstaat van Robespierre (1793), welk verschijnsel zich stabiliseerde in het keizerrijk van Napoleon, die een vanuit de staat geleide handelspolitiek decreteerde in de vorm van het continentale stelsel. Het daarbij behorende mercantilisme, dat we ook van Lodewijk XIVe kennen, kwam opnieuw tot leven in het zich industrialiserende Duitse Keizerrijk van 1870 tot 1918 en in het agressieve leidersbeginsel van de as Duitsland-Italië-Japan van 1940-1945. Deze stelsels werden door het Atlantische Westen bestreden en leden uiteindelijk de nederlaag.

DE ETNISCHE NATIE

Deze tegenstelling tussen twee imperialistische stelsels: het handelsimperialisme van het 'vrije' Westen en het door de 'sterke staat' geleide klassieke *imperium* ligt ten grondslag aan de NAVO-strategie. De NATO was in 1949 opgericht als 'defensief verbond' tegen de staatssocialistische Sovjet-Unie, maar toen was al twee jaar duidelijk dat de Sovjet-Unie "de komende tien jaar" niet tot een offensieve militaire actie in staat was. De strijd tegen het communisme gold vooral het voorkomen van communistische regeringen in Griekenland, Turkije, Italië en Frankrijk. Daarnaast moest Duitsland op zodanige wijze in het bondgenootschap worden opgenomen dat het als staatsfactor geen betekenis had. De strategie van de NAVO is nog steeds: het tegengaan van sterke staatsvorming in Frankrijk en Duitsland als afzonderlijke eenheden en Rusland erbuiten houden. Een van de redenen van bemoeienis van de NAVO met Joegoslavië in de jaren negentig is de versterkende band tussen het weer verenigde Duitsland en de Balkanstaten Slovenië en Kroatië geweest.

Na de val van de Sovjet-Unie streeft het Westen naar de wereldhegemonie van de vrijhandel, en naar 'soevereine staten' onder leiding van een etnische natie. Zelf kennen de Engelse landen Verenigde Staten, Canada en Australië geen afscheidingsbewegingen, omdat anders dan in de voormalige Franse en Spaanse wingewesten de inheemse bevolking – indianen, *aboriginals* – zover zijn uitgeroeid dat zij (anders dan bijvoorbeeld in Boli-

via) onmogelijk enige soevereiniteit kan verwerven. De Engelse staten zijn nu een *melting-pot* van immigranten, die zich met de missie van hun natie weten te identificeren. Zij kunnen zich dus vrijuit bemoeien met derde wereldlanden die worstelen met de erfenis van het kolonialisme door onnatuurlijke grenzen en machtsverhoudingen die niet kloppen met woongebieden. Dit leidt dan tot desintegratie van bestaande staten door steun aan afscheidingsbewegingen. Stephen Krasner, de directeur politiek en planning van Condoleezza Rice, heeft voor 27 landen een wederopbouwplan na een conflict opgesteld; in deze landen is er – behalve in Irak en Afghanistan – op dit moment van een conflict nog geen sprake...

ABSOLUTE VRIJHANDEL

Zo voert het Westen nekoloniale vrijhandelspolitiek en oefent het daarmee het recht van de sterkste uit. Maar dat recht bestaat niet. Sedert de val van de Sovjet-Unie is de macht van de Verenigde Staten verzwakt. In 1990 beschikte de VS over het monopolie op de bewapening, de financiële standaard en de grondstoffenproductie. Nu niet meer: het staatsocialistische China, dat feitelijk een tweeduizend jaar oud *imperium* is, heeft nu 20% van de Amerikaanse staatsschuld in zijn bezit. De grootste producent van fossiele grondstoffen wordt nu Gazprom in het autoritair geregeerde Rusland. Het Westen beschikt nu alleen nog maar over militaire macht, en die wordt ingezet om zijn concurrentiepositie te versterken. Maar de eerste aanval, namelijk die op Irak, waar Rusland contracten had met Saddam Hoessein, mislukt reeds. Ook het liberalisme, en vooral de ideologie van de absolute vrijhandel faalt. Door de toenemende tegenstellingen van arm en rijk in de VS en de toenemende improductiviteit van het bij weinigen opeengehoopte kapitaal, waarmee alleen maar wordt gespeculeerd, ontstaat een klassieke crisis. Dit maakt ook de toekomst van de NAVO onzeker. Want de NAVO blijft dat bondgenootschap met die landen die daarbij geen belang hebben, zoals Duitsland en Frankrijk, die zich immers ook tegen de oorlogen in Irak en Afghanistan hebben verzet (de Franse oliemaatschappij Total had contracten met Saddam Hoessein!)

En dat maakt het verdrag onstabiel. En het Westen zal zijn missie blijven uitbreiden.

Dit verhaal levert een wereldbeeld vol tegenstrijdigheden op, vooral als men ook de achterliggende economische motieven daarbij in ogenschouw neemt. Amerika, het land van de vrijheid, houdt om de belangen van daar gevestigde 'particuliere' multinationals te beschermen, totalitaire stelsels in stand, die de productie van grondstoffen zeker stellen. Reeds in het begin van de vorige eeuw zijn er militaire verdragen gesloten met multinationals waarbij de grondstoffenwinning via grootgrondbezit in diverse Latijns-Amerikaanse landen werd gegarandeerd: voorbeelden zijn interventies en staatsgrepen in Guatemala 1954, Santo Domingo 1964 en Chili 1974. De Irak-oorlog vindt plaats in het kader van een – overmoedige? – poging van de regering Bush om deze machtspositie uit te breiden naar het Midden-Oosten, waar fossiele brandstoffen te winnen zijn. Ook de oorlog in Afghanistan gaat om transport van fossiele brandstoffen: voorkomen dat er transporten naar Rusland en China gaan, investeringen in eigen pijpleidingen (onder meer door Henry Kissinger). Amerika heeft hiervoor staatsschulden uitstaan in de Golfstaten, China en Japan, die andere opvattingen hebben over 'vrijheid'. Zij kunnen echter geen (monetaire) oorlog tegen Amerika aangaan omdat zij anders zelf economisch getroffen worden. De bestaande crisis kan leiden tot verdere instabiliteit en meer conflicten.

Een vorm van fascisme als in de jaren dertig lijkt echter onwaarschijnlijk. Toen lag de leiding immers niet bij het 'het Westen', maar in Duitsland, dat een eigen offensief voerde. Maar zou Europa of een Europees land zich kunnen afscheiden van de NAVO? Dat lijkt voorlopig niet mogelijk: uitreden uit de NAVO betekent ook een breuk met de Amerikaanse markt. Dat ondervond Zweden onder de regering Olaf Palme. Europa heeft zich – als gevolg van de interne tegenstrijdigheden, waarin de bovengenoemde elkaar bestrijdende staats- en handelsopvattingen een rol spelen – niet bij machte getoond een gezamenlijk front te vormen tegen de crisis.

Jan Bervoets

EIGENDOM DAT DIENT OM TE Vernietigen, HEEFT GEEN RECHT VAN BESTAAN

Haar ontwikkeling van huisvrouw tot fulltime vredesactiviste begon in de jaren zestig bij de Novib en eindigde bij de hekken van Woensdrecht. Hoewel ze uiteindelijk zelf nooit een hamer ter hand heeft genomen, stond Sietje Kruyt aan de wieg van de ploegschaarbeweging in Nederland. In 1991 stopte ze met het radicale vredeswerk en op 74-jarige leeftijd deed ze de opleiding psycho-synthese.

Als meisje maakte Sietje de Tweede Wereldoorlog mee. Het duurde tientallen jaren voordat ze zich tegen de bewapening uit spreken.

"Ik vond het hypocriet om tegen bewapening te zijn, want ik was zelf maar al te blij geweest dat we bevrijd werden."

Sietje komt uit een progressief PvdA-gezin. Ze heeft haar gevoel voor rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid van mensen vooral van haar vader, zegt ze. "Mijn vader ondertekende als student-arts het dienstweigermanifest. Hij werd vrouwenarts en had een praktijk in Enschede. Hij ging net zo lief naar een bevalling van een vrouw in een woonwagenkamp als naar die van een vrouw in een directeurswoning. Voor hem was niet belangrijk wat mensen hadden, maar wie ze waren."

Ze studeerde Nederlands in Amsterdam, trouwde in 1951 en stopte met werken. Als getrouwde vrouw mocht ze niet als lerares werken. Met vijf kinderen had ze het druk genoeg. "We woonden twee hoog in Hilversum, de kindervagen en de kolenkit voor de kachel, het moest allemaal omhoog gesjouwd worden."

In 1968, op 42-jarige leeftijd, ging ze voor de Novib werken. Ze zette de afdeling Apeldoorn op. "Daar zijn mijn ogen open gegaan. Ik heb veel geleerd over arm en rijk. Ik ging anders denken over multinationals, mijn emancipatie als vrouw begon. Ik heb er geleerd mijn eigen weg te gaan."

Je man werkte bij Philips. Had hij geen moeite met jouw standpunten?

"Nee, hij verdiepte zich er niet in. Maar toen in 1979 het Dubbelbesluit werd genomen (het besluit tot plaatsing van Amerikaanse middellangeafstandsraketten in Europa, B.S.) wilde ik gaan weigeren om Defensiebelasting te betalen. Dat vond hij onzin. Ik verdiende zelf geen geld, dus ik trok me terug."

In 1981 erfde ze geld van haar tweede moeder en kreeg zo toch de kans te weigeren defensiebelasting te betalen. "In 1983 kwam de deurwaarder om beslag te leggen. Toen stond mijn man wel achter me. Hij was inmiddels zelf gepensioneerd en het interesseerde hem wel. Hij is meegegaan naar een training Geweldloze Weerbaarheid en is met mij meegegroeid."

De deurwaarder nam een lamp mee. Dat is nogal symbolisch.

Hoe ver zou je gaan om defensiebelasting te weigeren? Zou je het ervoor over hebben als ze beslag op je auto zouden leggen?

Na enige aarzeling zegt ze: "Ja, dat zou ik ervoor over hebben."

En als er beslag op je huis werd gelegd?

"Nee, dat niet. Het was symbolisch. Ik was bang voor die deurwaarder, maar die angst verdween toen ik beseftte waar ik eigenlijk bang voor was, de kernwapens. Het was een stapje op de weg van burgerlijke ongehoorzaamheid."

In 1983 kwam je in Woensdrecht terecht.

"Ik deed mee aan de blokkades, ging naar het Vredes Actie Kamp en deed mee met de Maarbidders."

Wat zijn de Maarbidders?

"Dat is een groepje mensen die met Goede Vrijdag en Pasen niet meer naar de kerk wilden gaan, maar vliegbasis Woensdrecht opgingen om daar Goede Vrijdag en Pasen te vieren. De eerste keer dat we de vliegbasis opgingen en werden aangehouden, klonk er over de porto van een luchtmachtbewaker: 'O, het zijn maar bidders.' Vanaf die tijd heeft de groep de geuzennaam Maarbidders aangenomen."

Hoe is je belangstelling voor de ploegschaarbeweging ontstaan?

"In 1983 zag ik bij Kerk en Vrede de film over de Berrigans, de ploegschaar-8, die in 1980 een fabriek van General Electric binnengingen, daar op de kernkoppen hamerden en hun bloed over de tekeningen goten. Dat maakte diepe indruk op me. Het was de eerste ploegschaaractie in Amerika. Vooral de openlijkheid van de actie, het nemen van de verantwoordelijkheid voor wat je doet sprak me erg aan. En het feit dat je het met een groep doet die het heel erg goed heeft voorbereid."

Je richtte de North Atlantic Defence Movement (NADFM) op. Hoe is dat gegaan?

"We waren onthekkers, maar hadden nog geen echte ploegschaaractie gedaan. Met ploegschaaractivisten uit Engeland, Zweden en Duitsland hadden we *Hope en Resistance* opgericht (internationale bijeenkomsten van ploegschaaractivisten, B.S.) Onderweg naar een bijeenkomst in Duitsland hebben we – Niek van Essen, Oncko Heldring en ik – de naam NADFM bedacht. We vonden dat een leuke woordspeling."

Sietje Kruyt. Foto Joop Blom

Je hebt uiteindelijk zelf geen ontwapeningsactie gedaan.

"Planten was wat ik het liefste deed. Kees Koning was degene die met de bijl ging. Onthekken deden we samen, maar hij ging verder. Ik stond daar wel achter, als het maar symbolisch bleef en we ook lieten zien wat wél de bedoeling is, namelijk dat de aarde bedoeld is om vrucht te dragen en niet om te worden vernietigd. Dat was hoofdzakelijk mijn stukje. Maar we zijn wel uit elkaar gegroeid, later."

Kees vond dat er wat moest gebeuren en besloot om op 1 januari de NF5's die aan Turkije verkocht zouden worden, te ontwapenen. Was je het daar niet mee eens?

"Jawel, ik stond achter die actie. Er was enorm veel steun voor.

Kees wilde, toen hij vrijkwam, opnieuw gaan en dit keer wilde hij de vliegtuigen in brand steken. Ik heb moeten praten als Brugman om hem daarvan af te houden. Uiteindelijk zei hij 'Het is dat jij het zegt, Sietje, ik zal het niet doen.' Ik kende een Turk die gevlucht was uit Turkije, hij was daar gemarteld en hij had tegen mij gezegd: 'De fout die wij hebben gemaakt, is dat we te snel wilden. Probeer die fout niet te maken.'

Toen Kees in de gevangenis van Scheveningen vastzat voor zijn ontwapeningsactie ging hij in hongerstaking. De Koerden

wilden dat hij stopte, 'Kees, ga niet zo ver dat je doodgaat. We hebben je nog nodig,' zeiden ze. Ik ben toen bij hem op bezoek gegaan en heb hem gevraagd om te stoppen met de hongerstaking. Hij heeft dat gedaan, maar hij heeft me dat kwalijk genomen. Hij vond dat ik hem tegenhield. Kees was in 1985 pas in aanraking gekomen met de vredesbeweging. Via mij had hij van de ploegschaarbeweging gehoord, dat sprak hem heel erg aan. Hij ging heel hard. Hij was enthousiast en was er diep van overtuigd dat we iets moesten bereiken."

Jouw ontwikkeling verliep heel anders.

"Ja ik heb er heel lang over gedaan."

Samenwerking is erg belangrijk, dat staat centraal in jouw actievoeren.

"Over het belang van de groep en de samenwerking heeft Kees later een keer tegen mij gezegd: 'Ik denk dat jullie vrouwen wel gelijk hebben, maar ik kan het niet.' Hij kon het ook alleen doen, als priester. Hij hoefde met niemand rekening te houden."

Het groepsproces komt voor sommige ploegschaaractivisten nog vóór het daadwerkelijke ontwapenen. Eigenlijk zijn Nederlandse ploegschaaractivisten erg individualistisch.

"Ja. Mijn idee sloot meer aan bij de Amerikaanse ideeën. Ik wilde een ploegschaaractie met een groep voorbereiden."

Binnen de ploegschaarbeweging is vaak de discussie: moet een actie symbolisch zijn of ga je voor 'maximum damage'? Wat vond jij daarvan?

"Wij zijn maar kabouters die alleen kunnen laten zien wat wij vinden dat geen recht van bestaan heeft. Phil Berrigan vond het hoogmoedig, het idee dat een actie meer kan zijn dan symbolisch. En ik vond dat ook. Begrijp me goed, ik ben niet tegen maximum damage, maar ik was er in ons geval niet voor. Het laatste wat ik wil, is mensen angst aanjagen. Ik heb altijd herkenbaar willen blijven als gewoon mens. Hele lange gevangenisstraffen of hoge boetes maken van iemand snel een martelaar. Mensen begrijpen dat niet meer."

Is het hoogmoedig om ervan uit te gaan dat het meer kan zijn dan een symbolische actie?

"Er zijn natuurlijk acties die directe gevolgen hebben, bijvoorbeeld dat wapenleveranties niet doorgingen; de actie van de Hawk Women in Engeland (1996, ontwapening Hawk-gevechtsvliegtuig, B.S.). Dat is prachtig. Symbolisch wil overigens niet zeggen dat je niet daadwerkelijk ontwapent. Maar op alle wapens die er zijn, is het ontwapenen van één wapensysteem symbolisch."

Als je wel was meegegaan met Kees, zou het dan met de ploeg of met de hamer zijn geweest?

"Dan was ik met de hamer gegaan."

Op 2 augustus 1990 viel Irak Koeweit binnen. Jij bent vlak voor de oorlog tegen Irak met 1.400 brieven van Nederlanders naar Bagdad gegaan. Waarom?

"Vanuit Duitsland kwam de vraag om naar Irak te gaan om de plaats in te nemen van de gegijzelde westerlingen. Ik durfde niet, ik was heel erg bang voor de oorlog. Een paar mensen kwamen met het idee van de brievenactie. Ik vond het eerst maar een soft idee. Tot de brieven kwamen; het waren prachtige brieven, van moeder naar moeder, kinderteekeningen voor kinderen, van verpleegster naar verpleegster enzovoort. Toen ik die brieven zag, vond ik dat ze moesten worden gebracht. Ik besloot om mee te gaan. We zijn 10 dagen in Bagdad geweest. We hebben die brieven op verschillende plekken kunnen uitdelen. Dat was een fantastische ervaring."

Had je verwacht dat de mensen blij met de brieven zouden zijn?

"Ik hoopte het. Het gaf weer hoop en daar geloof ik in. Ik denk dat onze ploeg-schaaracties dat ook deden. Dat wat Kees deed, gaf mensen hoop. En daar heeft hij geweldig mee het spits afgebeten."

Wat inspireert jou?

"Hoop en vertrouwen zijn twee kernbegrippen voor mij. Hoe erg een situatie ook is, er is altijd hoop en er zijn altijd mensen die mooie dingen doen. Ik zag dat in de Tweede Wereldoorlog. In een oorlog komen zowel de vreselijke dingen in een mens heel scherp naar voren, als de prachtige dingen; geweld en verraad, maar ook mensen die anderen verbergen ten koste van zichzelf, of die weigeren lid te worden van de NSB, of weigeren een loyaliteitsverklaring te ondertekenen."

Waarom stopte je met actievoeren?

"In 1991, na die reis naar Irak, ben ik opgehouden met de NADFM. Mijn hoofd en hart wilden nog wel, maar lichamenlijk was ik niet meer in staat om verder te gaan. Ik was toen 65."

Dat was echter niet de enige reden om te stoppen, vertelt ze later.

"Ik maakte vanwege het actievoeren geen afspraken meer met mijn kinderen. Toen zei mijn jongste dochter tegen me: 'Nu heb je een kleinkind dat je gegund is en we zien je nooit.' Dát kwam aan. Ik ben toen gaan oppassen en kreeg een hele goede band met mijn kleindochter. Dat heeft meegespeeld met de beslissing om te stoppen."

Was dat moeilijk?

"Ja het is anderhalf jaar moeilijk geweest, ik dreigde cynisch te worden. Ik ben andere manieren gaan opzoeken. Ik ging bij het aanloopcentrum voor dak- en thuislozen werken en bij de Wereldwinkel en ik gaf les aan buitenlandse vrouwen bij het Moedercentrum. Het mooie was dat die dingen er al waren en ik het niet zelf hoefde op te zetten."

En op 74-jarige leeftijd ging je studeren.

"Ja, het is nu of nooit dacht ik. Eigenlijk wilde ik in 1945 al psychologie studeren maar dat stond me tegen vanwege 'dat rotvak' de psycho-analyse, waar toen nog de hele psychologie op was gebaseerd. In 2000 ging ik een hbo-opleiding psychosynthese doen en in 2005 was ik therapeut. Ik heb vooral met oude mensen gewerkt. Die zijn niet gewend om te praten, maar de behoefte hebben ze wel. Ik leerde hen om naar zichzelf te luisteren,

naar de autoriteit in zichzelf. Wij leggen de autoriteit vaak buiten onszelf."

Je hebt gezegd dat je de laatste jaren meer met vrede bezig bent geweest dan vroeger.

"Ja, nou dat klopt niet helemaal hoor. Die tijd is ook nodig geweest en ik sta er nog steeds achter."

Er zijn vredesactivisten die vinden dat hekken knippen en wapentuig onklaar maken, geweld is. Hoe zie jij dat?

"Dat heb ik ook wel gevonden begin jaren tachtig. Maar eigendom in zichzelf heeft geen waarde. Als het dient om de mensheid te dienen dan moet je het respecteren, maar als het dient om de mensheid te vernietigen, dan heeft zo'n vliegtuig geen bestaansrecht. Dat denken is bij mij in 1983-85 in Woensdrecht veranderd."

Wat was je mooiste actie?

"Op 8 december 1988 deden we de bunker-actie in Woensdrecht. Kees en Frits hamerden op de deuren van de kernwapenbunkers en ik ging met een paar anderen aan de andere kant de vliegbasis op om te fietsen. Bij het gat in het hek hingen we een spandoek met daarop 'Open dag'. We kwamen twee bewakers tegen. Ik riep: 'Het is open dag!' 'Wist jij dat?' zei de één. 'Ze vertellen ons ook nooit wat', zei de ander. En ze lieten ons doorgaan! Ik heb me nog nooit zo vrij gevoeld als toen, voordien en nadien niet. Normaal gesproken organiseren zij de open dagen waar honderdduizenden mensen op af komen. Dit was omgedraaid, dit was ons eigen initiatief."

Barbara Smedema

Woensdrecht februari 1985, opening atoomvrijstaat. Foto: Tjalling van Egten

WILPF-brochure voor de Europese verkiezingen

WILPF en Vrouwen voor Vrede hebben voor de parlementsverkiezingen in Nederland in 2002 en 2006 brochures "politiek voor de vrede" geschreven met daarin standpunten over het buitenlands- en defensiebeleid van Nederland. Met deze brochures konden de leden bijeenkomsten van politieke partijen bezoeken en amendementen indienen voor partijprogramma's.

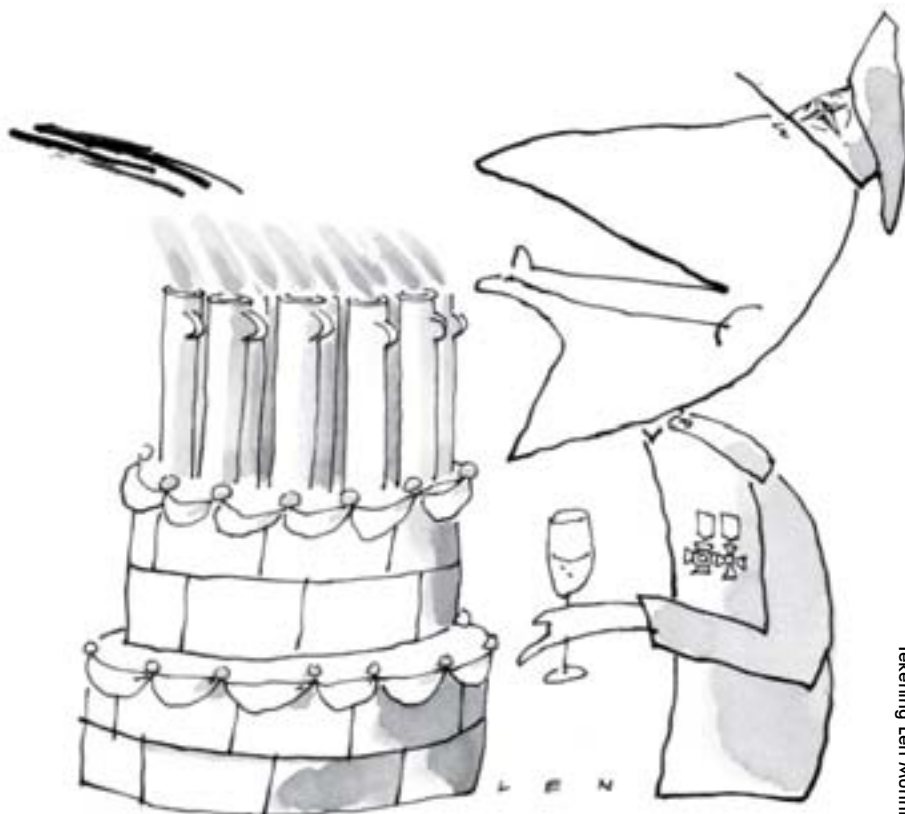
In 2006 hadden de Nederlandse WILPF-leden een vertaling van de brochure in het Engels laten maken om de Europese afdelingen te laten zien wat de mogelijkheden waren van een brochure voor de verkiezing van het Europees parlement in 2009. Tegelijkertijd kreeg de Zweedse afdeling van WILPF van de Zweedse overheid geld voor samenwerking van Europese WILPF afdelingen en voor een project over de Veiligheidsstrategie van de Europese Unie.

In het najaar van 2007 nodigde de Zweedse afdeling de Europese WILPF afdelingen uit om een standpunt over de Veiligheidsstrategie van de EU te formuleren. Daar werd besloten een gezamenlijke brochure te schrijven voor de Europese Parlementsverkiezingen in 2009.

De verschillende afdelingen werd gevraagd een concepthoofdstuk te schrijven. In mei 2008 kwamen vijf Zweedse WILPF-leden naar Nederland om samen met Nederlandse WILPF'ers een eerste concept te schrijven. Het bleek moeilijk om de verschillende verwachtingen die de deelnemers hadden ten opzichte van het gewenste eindproduct met elkaar in overeenstemming te brengen. Daarna is het eerste concept rondgestuurd naar alle Europese WILPF afdelingen en na nog een stevige email discussie over de gewenste stijl en vorm is een tweede concept geschreven.

Dit werd besproken op de bestuursvergadering van WILPF Internationaal in november 2008 in Genève. Daarna kregen de afdelingen nog een laatste mogelijkheid om voor 1 december 2008 inhoudelijke wijzigingen voor te stellen. In de eerste twee weken van december zijn de laatste wijzigingen door de redactie aangebracht en is de tekst nog bekeken op het Engels. Voor Kerstmis is nog een heel professionele en mooie lay-out gemaakt en in de eerste week van januari 2009 zijn de gedrukte exemplaren vanuit Zweden naar alle Europese secties gestuurd.

De Nederlandse afdeling heeft de brochure in het Nederlandse vertaald. De brochure 'De Europese Unie en Vrede en Veiligheid' is te downloaden van www.wilpf.nl en te bestellen via info@wilpf.nl

Tekening Len Munnik

De brochure bestaat uit een aantal hoofdstukken met telkens dezelfde opbouw: stand van zaken, hetgeen er nog meer nodig is om vrede te bereiken en concrete programmapunten. Als voorbeeld geven we de programmapunten uit het hoofdstuk "Versterken van de samenwerking met de OVSE".

WILPF verzoekt politieke partijen en politici dringend om:

1. De samenwerking tussen EU en NAVO stelselmatig te verminderen.
2. Alle buitenlandse militaire bases in Europese landen te sluiten.
3. Nieuwe pogingen om Amerikaanse wapens in de EU te installeren, niet toe te staan.
4. De EU dringend te verzoeken om kernwapenvrije zones in te stellen en te ondersteunen (bv. in het Midden-Oosten) maar ook de eigen nucleaire arsenalen en alle massavernietigingswapens te ontmantelen.
5. De OVSE die een zeer effectieve bijdrage levert aan het voorkomen van conflicten en aan wederopbouw na conflicten, te erkennen en met civiele middelen te steunen.
6. Locale betrokkenheid met de OVSE en participatie van organisaties uit de samenleving te bevorderen.
7. De implementatie van het OVSE-actieplan te bevorderen met betrekking tot de VN-Veiligheidsraadsresolutie 1325.
8. Het bureau van het Democratisch Instituut en Mensenrechten (ODIHR) ter zijde te staan bij het steunen van genderprojecten in het veld.

Er zijn verder hoofdstukken over conflictpreventie, de Europese wapenindustrie, ontwikkelingshulp en mensenrechten.

WAPENHANDEL

NEDERLANDSE TOPPRODUCTEN VOOR

Nederland staat al jaren hoog in de top-tien van wapenexporteurs. Na de VS, Rusland, Frankrijk en Duitsland stond ons land in 2007 op de vijfde plaats, gemeten in financiële omvang van de militaire export. Dat we zo hoog scoren komt vooral door de verkoop van grote partijen tweedehands wapens van het Nederlandse leger (op dit moment heeft de overheid onder meer Leopard tanks, pantserhouthouwers en F-16s in de aanbieding) en door een aantal grote marineorders. De meeste militaire exporten gaan naar de VS en betreffen in Nederland gemaakte onderdelen voor onder meer raketten en gevechtsvliegtuigen, die daar in eindproducten worden ingebouwd. Daarnaast gaan veel wapens naar Duitsland en andere NAVO-landen. Maar er staat ook een aantal ontwikkelingslanden op de Nederlandse klantenlijst.

DAMEN

De verkoop van geavanceerde oorlogsschepen met bijbehorende bewapening en elektronica is een winstgevend en groeiende business voor Nederland. Drijvende kracht achter deze nering is Damen, wereldwijd eigenaar van veel werven. Hoeveel Damen precies aan zijn militaire activiteiten verdient is niet bekend. Omzetcijfers zijn niet openbaar omdat het bedrijf niet beursgenoteerd is. Naast oorlogsschepen bouwt Damen overigens ook veel werk- en pleziervaartuigen. Marineschepen bouwt het bedrijf onder meer op scheepswerf De Schelde in Vlissingen en op zijn werven in Roemenië en Zuid-Afrika.

De schepen van Damen worden veelal uitgerust met radar en commandosystemen van Thales, voorheen bekend als Hollandse Signaal. Ook ingenieursbureau Imtech is steeds vaker van de partij bij het optuigen van de grote drijvende oorlogsplatforms die Nederland over de hele wereld exporteert.

WAPENS?

Bij wapenhandel wordt vaak in eerste instantie gedacht aan handvuurwapens. Maar geweren en pistolen zijn niet de wapens waarmee het grote geld wordt verdiend. Grote geldmaker is de dure

Korvet voor Indonesië gebouwd bij Damen in Vlissingen

hightech waar Nederland goed in is. Hightech ziet er niet zo uit als men zich een wapen voorstelt. Dat maakt het voor sommige simpele zielen wat ingewikkeld. Zo sprak Mat Herben, voormalig Kamerlid en inmiddels medewerker van de NIDV, de lobbyorganisatie voor de defensie-industrie, op de beurspresentatie van deze organisatie de onvergetelijke woorden: "Er is geen sprake van een wapenbeurs. Je kunt er geen pistool kopen. Er is hier geen wapen te bekennen," om vervolgens te wijzen op de stand van Thales ('Nederlands elektronica bedrijf uit Hengelo') en op een model van de Joint Strike Fighter.

MARKTUITBREIDING

Veel zichzelf respecterende legers uit armere delen van de wereld willen de Nederlandse militaire hightech graag kopen. Het gaat dan niet om de allerarmste landen, maar wel om landen waar basisvoorzieningen als onderwijs en gezondheidszorg voor het gros van de bevolking allerbelabberdst zijn. Voor financiering van aankopen kunnen deze landen aankloppen bij de Nederlandse overheid voor een exportkredietverzekering. Een kwart tot een derde van de exportkredietverzekeringen, die door Economische Zaken

ter beschikking worden gesteld om export naar politiek en/of economisch instabiele regio's te bevorderen, wordt opgesoupeerd door militaire exporten. Terwijl wapenexport minder dan 1 % uitmaakt van de totale Nederlandse export.

BUDGETKEUZES

In Marokko, waar de defensiebegroting een hamerstuk is in het parlement, en waar bovendien de helft van de volwassen bevolking analfabeet is, zal het defensiebudget in 2009 stijgen tot 16% van de overheidsbegroting (vergelijk: in Nederland is het 4,5%). Bovenop dat budget komt nog een extra bedrag van omgerekend 5,8 miljard euro voor nieuwe aankopen, waaronder drie fregatten van De Schelde, uitgerust met Thales en Imtech elektronica. India, dat sinds twee jaar terug is op de lijst van grote klanten van Nederlandse militaire goederen, heeft een stijging van de defensiebegroting met 34% aangekondigd. Het budget voor verbetering van het primair onderwijs laat India met slechts 0,43% stijgen.

MILLENNIUMDOELEN EN EU-WAPENEXPORTBELEID

Nederland is een warm pleitbezorger van de Millenniumdoelen, de acht kern-doelen voor armoedebestrijding van de Verenigde Naties. Opmerkelijk is dat in de Millenniumdoelen wel een duidelijke verwijzing staat naar milieuproblematiek, maar niet naar oorlog en bewapening als oorzaak van armoede. Zoiets weglaten zou in de jaren tachtig ondenkbaar geweest zijn en weerspiegelt de huidige zwakte van de vredesbeweging. Het maakt dat wapenhandel naar ontwikkelingslanden laag op de politieke agenda staat. Wel lobbyen onder meer ontwikkelingsorganisaties in VN-verband druk voor een Arms Trade Treaty (ATT) dat de internationale wapenhandel moet reguleren. De ATT is losjes gebaseerd op het gemeenschappelijk wapenexportbeleid van de EU, waarin ethische criteria geformuleerd staan waaraan alle wapenexport moet worden getoetst. Dit houdt onder meer in dat moet worden gekeken naar "compatibiliteit van de wapenuitvoer met de technische en economische capaciteit

ARME LANDEN

van het ontvangende land, rekening houdend met de wenselijkheid dat staten aan hun legitieme behoeften inzake veiligheid en defensie voldoen met zo gering mogelijke aanwending van menselijk en economisch potentieel voor bewapening."

PAPIER IS GEDULDIG

Sinds de totstandkoming van het gemeenschappelijk wapenexportbeleid van de EU in 1998 heeft Nederland slechts vier keer een wapenexportvergunning geweigerd op grond van dit zogenaamde. 'ontwikkelingscriterium', op een totaal van 134 afgewezen vergunningsaanvragen en duizenden toegewezen vergunningen. Kostbare militaire aankopen van Bangladesh, Marokko en Indonesië kunnen op basis van het gemeenschappelijk wapenexportbeleid van de EU gewoon doorgang vinden. (Bangladesh in 2000: 26 miljoen euro, Marokko 2008: 800 miljoen euro, Indonesië 2004-2009: minstens 1 miljard euro). De peerdure Nederlandse marineschepen en technologie vallen blijkbaar onder de 'legitieme defensiebehoefte' van ontwikkelingslanden, die daar zelf voor kiezen, althans zo denkt de regering. Maar wiens keuze is het? Legertop en regeringsleiders bepalen wat legitieme defensiebehoefte is en dat is niet iets waar de gemiddelde sloppenbewoner een mening over kan geven.

BELEID IN PRAKTIJK

Millenniumdoelen, ATT en het EU-wapenexportbeleid zijn ruim te interpreteren, weinig verplichtende beleidspapieren, die met nationaal beleid ingevuld moeten worden. En dan blijkt het Nederlands beleid in de praktijk te bestaan uit het ruimhartig toekennen van vergunningen, het verzekeren van exportkredieten en het steunen van Nederlandse deelname aan wapenbeurzen in bijvoorbeeld India. Nederland is gericht op exportbevordering, ook als dit militaire exporten betreft. Alleen de ergste uitwassen worden tegengehouden. De Campagne tegen Wapenhandel bepleit een invulling van het wapenexportbeleid, waarbij de verhouding tussen wapenaankopen en armoedebelid bij potentiële klanten een veel grotere rol speelt. En Nederland zou zich moeten onthouden van steun en promotie van wapenexport naar ontwikkelingslanden. Want, zoals iemand van de Indiase vredesbeweging zei, "Het geld dat wordt uitgegeven aan wapens is dringend nodig om alle mensen te voorzien van schoon drinkwater, sanitair, onderwijs, voedsel en onderdak."

Wendela de Vries

Campagne tegen wapenhandel
www.stopwapenhandel.org

De rokende 'anti-rookmagiër'

In de jaren zestig gingen we als student zaterdagavond nogal eens naar Het Lieverdje aan het Spui in Amsterdam. De pas overleden Robert Jasper Grootveld leidde daar al blowend zijn rituele dans tegen 'de mis-selijk makende middenstand' en het 'kleinburgelijk klootjesvolk'. Hij promoveerde het door een sigarettenfabrikant aan de stad geschenken standbeeldje tot symbool van de consumptiemaatschappij.

Ook vandaag zijn er rituele dansen, maar dan rondom ons economisch systeem. Niet tegen kleingeestig moralisme en hiërarchisch denken, maar vanwege een diepe financiële crisis. 'Boosdoeners' zijn nu de bankmanagers. In Engeland hebben een aantal van hen al openlijk spijt betuigd. Een mooi gebaar overigens, maar deden we allen niet een beetje mee? 'Wall-street, dat zijn we zelf', hoorde ik iemand zeggen. Klinkt althans beter dan het 'wij versus hullie' van het nog steeds niet verdwenen tweedelingsdenken, waarbij de 'ander' het steeds heeft gedaan.

Na de Val van de Muur gingen we, geschrokken door bureaucratische verstarring, helaas maar al te snel overstag voor meer vrije markt, meer privatisering en voor neoliberalisme. Er was wel wat lippendienst over economische democratie, maar het bleven bezweringsformules, zoals over de te grote inkomensverschillen en de bonussencultuur. Balkenende promoveerde bijvoorbeeld op maatschappelijk ondernemen, maar als iemand een kampioen werd van neoliberal beleid, dan is hij het wel. Blind vertrouwen in economische rationaliteit bleek onze grondfout. Voorts vergaten we dat zonder goed toezicht bijna elke elite gaat graaien of on-verantwoorde risico's neemt. Dus dat zij het eigenbelang zet boven het publieke belang, waarmee geldschepping door banken nu eenmaal is gemeoid. Begrijpelijk dat in de 'dansen' van nu rondom het Rijnlandse of Obama-model zelfs het nationaliseren van banken geen taboe meer is, ook al worden de nadelen daarvan ook terdege ingezien.

Het is in elk geval zaak dat de politiek haar verantwoordelijkheid herneemt jegens de economische sector, echt toezicht uitoefent, de bonussencultuur doet stoppen en ook het privatiseren van alles wat openbaar nut heeft, beëindigt. En als individu lijkt het zaak niet in de angst te schieten, maar in eigen kracht te gaan staan, solidair te zijn en te beseffen, dat het verbeteren van de wereld vooral begint bij zichzelf, bij het eigen denken en handelen. 'Mijn leven is mijn boodschap,' zei Gandhi. De generatie van de jaren zestig bracht vernieuwing, maar haar zwakte was dat zij te weinig leefde wat ze predikte. De sympathieke Grootveld heette door zijn acties de 'anti-rookmagiër', maar hij was zelf een kettingroker. Zagen we in het heden tot voor kort niet hetzelfde: wel praten over maatschappelijk ondernemen, maar het niet doen? En dat nog wel onder het oog van een politiek die dat liet gebeuren?

Hans Feddema

GEWELD EN ECONOMIE

"Hoezo zinloos geweld? Denken we dan nog steeds dat er ook zinvol geweld bestaat?"

– Rudy Kousbroek

"De sterkste is nooit sterk genoeg om de baas te zijn, tenzij hij kracht in recht vertaalt en gehoorzaamheid in plicht" – Jean Jacques Rousseau

WELK GEWELD IS LEGITIEM?

De vraag welk geweld legitiem is, is een verkeerde vraag om mee te beginnen.

De bekende pedagogische truc bij kinderen die niet willen eten, is vooral niet de vraag te stellen of je wel of niet wilt eten, maar meteen te vragen "je mag kiezen, wil je worteltjes of spinazie?" De kans dat kinderen gaan kiezen, en dus gaan eten, is daarmee vergroot.

We moeten de discussie dus niet beginnen met keuzes over welk soort wapens wel en niet mag, en of een preventieve oorlog of een vrijheidsoorlog nu wel of niet mag, maar met de vraag of het überhaupt legitiem en zinvol is geweld te gebruiken.

Sinds eeuwen is de mens opgegroeid in een cultuur waarin geweld gewoon was en is; we kunnen ons daaraan nauwelijks ontworstelen.

WAT HEEFT GEWELD OPGELEVERD?

Van de geschiedenislessen op school is mij vooral de eindeloze reeks conflicten en oorlogen bij gebleven, met bijbehorende jaartallen, oorzaak en aanleiding. Wie het boek "In Europa" van Geert Mak leest, klimt over miljoenen doden heen. Al lezend overweldigt je de waanzin van al dat geweld. Je vraagt je af hoe gewone burgers, die het liefst rustig en vredig willen leven, iedere keer weer zodanig door hun leider kunnen worden opgeladen, dat ze uit naam van een of andere god, ideologie of vermeend onrecht weer worden tot moordmachines tegen andere gewone mensen die door je eigen leider tot 'vijand' zijn benoemd.

Het gebruik van geweld door de eeu-

wen heen heeft er in ieder geval niet toe geleid dat geweld met succes is uitgebannen, terwijl dat bij aanvang van elke oorlog wel steeds door de leider wordt beloofd.

OORLOG EN NOG EENS OORLOG

Beschaafde mensen moeten in staat gebracht worden zelfs de meest ingewikkelde tegenstellingen met praten en compromissen te kunnen oplossen, als ze dat willen.

Echter, het zijn machtseconomische elites die er wel bij denken te varen als de tegenstellingen met oorlog worden aangepakt: het draaiende houden van de lucratieve oorlogsindustrie (Nederland is het vijfde wapenexporterende land ter wereld ad 1,2 miljard euro in 2005), het beheersen van de fossiele energiebronnen of het stillen van megalomane machtshonger. Het volk is gemakkelijk angstig te maken met uit zijn verband gerukte, verzonden of geësceneerde dreigende gebeurtenissen en is vanuit die aangewakkerde angst binnen de door de leider benoemde hogere waarden (op zogenaamd religieuze, ideologische en humanitaire gronden) gemakkelijk tot de tunnelvisie te brengen dat oorlog de enige oplossing is en dat het volk vooral achter de leider moet gaan staan. En daar staan ze dan met trillende stem van emotie te zingen "den vaderland getrouwe blijf ik tot in den doet".

Na de oorlog worden er jaarlijks herdenkingen gehouden waarin met die trillende stem iedere keer opnieuw wordt geroepen "dat nooit weer", om de herdenking weer te eindigen met het gezang waarin men alweer in dezelfde emotie

door zingt: "den vaderland getrouwe blijf ik tot in den doet". Leren de mensen het dan nooit?

BEVRIJDERS EN BEZETTERS

Hitler en consorten hitsten talrijke Duitse mensen op om andere landen oorlogszuchtig binnen te vallen waarbij allerlei gruwelijkheden zijn bedreven. Over het algemeen overheerst de dankbaarheid jegens de geallieerden vanwege de bevrijding van het nazi-juk; anderzijds hebben onze bevrijders misschien net zoveel burgers als vijandelijke soldaten gedood; ze meenden ook Dresden te moeten platgooien en meenden ook atoombommen te moeten gooien: honderdduizenden burgerdoden. Zoiets mag vooral geen genocide heten.

Maar het zijn toch de Duitsers geweest die andere landen binnenvielen en de joden hebben weggevoerd en gedood? Laten we daarbij niet de passiviteit en de coöperatie vergeten waarmee de landgenoten van deze joden de Duitsers hun genocide lieten volvoeren. En laten we ook niet al die bedrijven vergeten die goede zaken bleven doen met nazi-Duitsland, en ook niet de rol van de VS en het Vaticaan bij de 'deportatie' van de Duitse oorlogsmisdadigers naar Zuid-Amerika.

We weten niet wat er zonder interventie van de bevrijders zou zijn gebeurd. De gewone mensen zouden na verloop van tijd misschien toch oorlogsmoe geworden zijn en zich tegen hun voorheen aanbeden leiders keren. Zie wat er met de Amerikaanse presidenten gebeurt en gebeurd is in de huidige Irak-oorlog en in de Vietnam-oorlog.

Misschien hadden de gewone mensen

van de nood een deugd gemaakt en was er al lang een Europese Unie geweest, het nationalisme van de oorlogszuchtige leiders beu, terwijl we nu nog steeds worstelen met de door de huidige leiders zorgvuldig gekoesterde nationaal-chauvinistische xenofobie.

LEUGENS EN 'DUBBELSPRAAK'

De mythe van het goede versus het kwade blijft gretig aftrek vinden, terwijl de werkelijkheid altijd veel ingewikkelder is.

Saddam werd door de Westerse landen jarenlang van wapens voorzien tegen de dreiging van Iran (en de dreiging van Russische invloed op de oliebronnen), maar moest bestreden worden omdat hij zogenaamd al-Qaida steunde en over massavernietigingswapens beschikte. Het feit dat alom duidelijk is dat het de Westerse landen alleen om invloed op de olie gaat, en dat steeds meer drogredenen worden ontmaskerd, heeft echter nauwelijks verandering in het beleid tot gevolg.

Nederland doet weer ijverig mee aan een 'vredesmissie' in Afghanistan. De strategische en economische belangen worden weer keurig verpakt in een nobel doel, want je kunt die arme Afghanen toch niet aan hun lot overlaten. Zo zijn er nog 1000 gebieden op aarde waar je de mensen niet aan hun lot kunt overlaten, maar die liggen toevallig niet onder het machtheconomisch vergrootglas van de VS.

In zijn boek "1984" beschrijft George Orwell het fenomeen van de 'dubbel-spraak': termen met een positieve betekenis worden toegepast om onderdrukende maatregelen te rationaliseren, zodat ze in de praktijk het omgekeerde

gaan betekenen. De huidige Westerse, oorlogszuchtige leiders maken gretig gebruik van 'dubbel-spraak': het brengen van democratie, *enduring freedom*, vredesmissie, bestrijding van het Kwaad, zelfverdediging, preventieve actie, *peace process*, etc.

Hoe durft de Nederlandse regering bij de Dodenherdenking op 5 mei te beweren dat herdenken belangrijk is om te voorkomen dat de gruwelijkheden van de oorlog weer zullen gebeuren, terwijl in diezelfde toespraak de 'vredesmissie' in Afghanistan wordt toegejuicht. Een handjevol omgekomen Nederlandse soldaten brengt het hele land tot terechte ontroering en medeleven, terwijl de vele burgerdoden daar, het materiële verlies en de emotionele ontwrichting slechts *collateral damage* zijn. Waarom zou ons bloed bloed zijn en hun bloed water?

WAPENINDUSTRIE EN ZELFVERDEDIGING

Het produceren van wapens wordt gelegitimeerd door het recht van zelfverdediging. Het recht van zelfverdediging wordt steeds ruimer gedefinieerd: van persoonlijke zelfverdediging, naar landsverdediging, naar verdediging van bondgenoten, naar verdediging van vitale economische belangen elders tot preventieve aanvalen ter verdediging.

Want wapenindustrie is gewoon handel:

Er moet winst gemaakt worden, het marktaandeel moet vergroot worden, de afname van producten moet bevorderd worden, etc. Als er overal vrede is, stort de wapenindustrie in en dus storten ook alle economieën in van landen die afhankelijk zijn van de wapenindustrie, zoals de VS,

Rusland, Duitsland, Frankrijk, Nederland, Engeland, Italië, Spanje, China en Zweden om de top-tien van wapenexporterende landen in 2006 maar even op te sommen (Volkskrant december 2007). De oorlog in Irak voorkomt dat de VS in een recessie duikt. Een stijging van 6% van de Amerikaanse defensie-uitgaven verklaart 0,3% van de Amerikaanse economie. In het eerste kwartaal van 2008 stegen de defensie-uitgaven naar 697 miljard dollar (Volkskrant april 2008).

Om te voorkomen dat deze belangrijke steunpilaar van de economie wegvalt, zal er dus oorlog moeten zijn. Dat houdt in dat, als er geen oorlog is, die gecreëerd moet worden. En dat gebeurt iedere keer volgens hetzelfde stramien:

1. Benoem een vijand (bijv. communisten of moslimextremisten waarbij je de toevoeging extremisten al snel kunt weglaten om meer vijanden te hebben)
2. Maak het volk bang voor de gekozen "vijand" (van diaboliseren tot geënsce-neerde aanslagen)
3. Beroep je op grootse waarden van religieuze, ideologische of humanitaire aard (leugens en/of 'dubbel-spraak')
4. Breng het volk tot de tunnelvisie dat gewapend ingrijpen de enige oplossing is
5. Zet bondgenoten onder druk om mee te doen (wie niet met mij is, is tegen mij)

EN DE KASSA KAN BLIJVEN RINKELN.

Hoe meer wapens des te meer geweld

De geschiedenis leert dat het gebruik van geweld het geweld niet heeft doen afnemen, maar in omvang doen toenemen.

De aanwezigheid van wapens doet het gebruik ervan toenemen. In de VS mogen burgers zich bewapenen ter zelfverdediging. Het gevolg is dat de VS het hoogste percentage moorden kent van burgers onderling.

Er worden regimes in het zadel geholpen en gehouden om een land economisch te exploiteren. Het regime wordt van wapens voorzien om het volk te kunnen onderdrukken. Als het volk in opstand komt, wordt het volk ook van wapens voorzien. Als daardoor de economische belangen in gevaar komen, moet er militair ingegrepen worden door de exploitant. De wapenindustrie is 'onpartijdig', zolang de kassa maar rinkelt.

John Zant

Dit is het tweede deel van een reeks over angst, macht en geweld in Vredesmagazine. Het eerste deel, over angst en macht, stond in het vorige nummer.

Sebastian Gögel, Drifter 2005

Stellingen

De vraag stellen welk geweld legitiem is, betekent geweld accepteren.

Elke gewonnen oorlog is een pyrrus-overwinning.

Oorlog heeft alles te maken met macht en geld van een machtselite en heeft niets te maken met idealen en hogere waarden

Wet van behoud van geweld: ieder geweld roept de weerstand op die vroeg of laat leidt tot het volgende geweld.

Wie op bevel schiet op een persoon die je nooit iets heeft misdaan, maar die tot vijand is benoemd, is een misdadiger. (Daarom ervaren de meeste soldaten na de oorlog ook wroeging)

Wie gelooft in een vredesoorlog, gelooft ook dat zwart wit is.

Zolang de wapenindustrie winst moet maken, zal er oorlog zijn.

John Zant

ANGST EN GODSDIENST

In het zeer leeswaardige artikel in VredesMagazine (jaargang 2, nummer 1) van John Zant over *Angst en macht* komt twee keer de rol van godsdienst aan de orde. De eerste keer als Zant schrijft over de primitieve mens die dacht dat goden de drijvende krachten waren achter allerlei onvoorspelbare en dreigende natuurverschijnselen. In deze mythische voorstelling paste het om mogelijk onheil af te wenden door met offers en rituelen de goden gunstig te stemmen.

Godsdienst wordt voor de tweede keer ten tonele gevoerd in de passage over geestelijke leidslieden die, hel en verdoemenis en de duivel als straf bedacht hadden, wanneer de gelovige niet deed wat zij wilden.

Op beide signaleringen valt niets af te dingen. Zij zijn historisch juist. Echter, in beide gevallen is de rol van gods-dienst een negatieve, in die zin dat hij geen angst vermindert of doet verdwijnen maar veeleer oproept.

Ik wil hier graag nog een ander signalement naast leggen over de betekenis van gods-dienst in relatie tot angst. Namelijk dat gods-dienst ook angst kan doen verdrijven en wel bij mensen die geloofsvoorstellingen hebben waarin de volgende noties centraal staan:

- *god of God is liefde, God is de bron van liefde;*

- *mensen zijn naar zijn evenbeeld geschapen, zijn dus scheppingen van liefde, die kunnen drinken uit de bron en dan kunnen ervaren, zoals een bijbelwoord zegt, dat liefde de vrees uitdrijft.*

Bij het omgaan met het verschijnsel angst ben ik erop uit om mij door deze noties te laten leiden. Als ik met ogen van liefde kijk naar mij bedreigende mensen of gevaren kan angst verdwijnen. Voor mijzelf verbind ik hieraan de conclusie dat of ik angstig ben of juist niet, bepaald wordt door wat ik geloof en denk. Hoe ik geloof en denk bepaalt hoe ik kijk en wat ik dan waarneem.

Zant bespreekt in zijn artikel ook de vraag wie mijn vijand is en schrijft daarover op zichzelf een aantal behartenswaardige dingen, zoals bijvoorbeeld over die twee soldaten in de loopgraven die op elkaar moeten vuren, zonder elkaar te kennen.

Ik zou aan zijn betoog nog een overweging willen toevoegen: zou het niet zó kunnen zijn dat ik niet door de omstandigheden behoef te laten bepalen wie mijn vijand is, maar dat het aan mij is om te beslissen of ik een vijand heb of niet?

Dat kan als ik mij ten diepste onkwetsbaar weet, dat wil zeggen wanneer ik geloof en mij ervan bewust ben dat mijn geest onsterfelijk is.

Henk Wesseling, Leusden

Samenstelling: Frank Slijper zie ook: www.stopwapenhandel.org

DE MILITAIR-INDUSTRIËLE DRAAIDEUR

Tijdens zijn verkiezingscampagne beloofde Barack Obama een einde te maken aan de nauwe verstrengelingen van politiek en bedrijfsleven. Lobbyisten zouden geen plaats mogen hebben op invloedrijke posities. Dat zou ook gelden voor representanten van de wapenindustrie. Die belofte bleek al snel boterzacht. Toplobbyist van Raytheon William Lynn, tijdens de tweede Clinton termijn al eens staatssecretaris, mocht ondanks alle retoriek gewoon rechterhand worden van defensie-minister Robert Gates. Bij Raytheon was de portefeuille Missile Defence een van de belangrijkste; het bedrijf is de maker van raketonderscheppingssystemen, zoals de Patriot en de SM-3. En laat het raketschild nu juist een van de meer controversiële punten voor de komende verkiezingsperiode zijn. Toch zijn aan Lynn geen beperkingen gesteld, ook niet met betrekking tot zaken die raken aan zijn oude functie. Normaal mogen officials twee jaar geen functie in het bedrijfsleven hebben uitgeoefend die van invloed kan zijn op de te betrekken overheidsfunctie.

Nederland kent dergelijke maatregelen helemaal niet. Bedrijfsleven en politiek doen op grote schaal aan kruisbestuiving. Eind jaren negentig zorgde oud staatssecretaris van defensie Gmelich Meijling voor opschudding toen bleek dat hij al snel na zijn vertrek uit Den Haag als lobbyist onder meer aan het werk was voor Thales Nederland en het Israëlische wapenbedrijf Rafael. In diezelfde tijd werd tot de aanschaf van de Gill antitankraket besloten, gemaakt door Rafael, met hulp van Thales. Sinds 2005 is Meijling ook voorzitter van de NIDV, de lobby van de Nederlandse defensie-industrie.

Thales Nederland heeft een goede neus voor militaire sleutelfiguren. Eind

vorig jaar meldde het ex-generaal Dick Berlijn als commissaris aangetrokken te hebben. De voormalige bevelhebber was net een half jaar eerder afgezwaid bij Defensie. Niet voor niets roemt Thales zijn "enorme operationele kennis en zijn uitgebreide internationale netwerk."

VREDESGELUID UIT DE GOLF

Op een schaduwconferentie voorafgaand aan de Gulf Cooperation Council hebben activisten uit de Golfstaten hun overheden opgeroepen olie-inkomsten niet langer aan te wenden voor een geldverslindende wapenwedloop. Verder pleit The Parallel Forum voor grotere publieke bemoeienis bij de besluitvorming van hun regeringen. Het burgerforum vertolkt daarmee een weinig gehoord geluid uit een regio waar militaire budgetten in relatieve termen tot de hoogste ter wereld behoren.

Niet voor niets trekt de internationale wapenindustrie iedere twee jaar naar Aboe Dhabi, waar de IDEX, een van 's werelds grootste wapenbeurzen plaatsvindt. Journalist Bahram Sadeghi, hield een dagboek bij van het bezoek dat hij aan de beurs bracht: <http://weblogs.dembaal.nl/bahram/> (Gulf leaders urged 'no cash for arms', *Middle East Online* 27 december 2008)

DE CRISIS

In een paar maanden tijd heeft de financieel-economische crisis heel wat heilige huisjes doen sneuvelen. Globaal gezien blijft de krijgsmacht behoorlijk uit de wind. Her en der (Rusland, Oekraïne en Hongarije) wordt gesneden in het budget, elders gaat dat juist flink omhoog (India, China). In veel Westerse landen lijkt de crisis vooralsnog weinig vat te hebben op de militaire uitgaven.

Op dit moment is nog niet duidelijk welke precieze koerswijzigingen Washington onder Obama doorvoert, maar op korte termijn blijft de defensiebegroting onaangepast. Op zich is dat al opmerkelijk, gezien de enorme stijgingen in de jaren onder Bush. In 2000 lag het budget net onder de 300 miljard dollar, voor 2009 staat 538 miljard dollar ingeboekt. Daar zijn dan nog niet bij inbegrepen de zogeheten *war supplementals*, de extra oorlogsbudgetten voor bijvoorbeeld Irak en Afghanistan, die van minder dan 9 miljard dollar in 2000, naar bijna 190 miljard in 2008 stegen. Hoewel op dat vlak de rek er uit is, staat voor dit jaar nog altijd 140 miljard dollar begroot. De ruime verdubbeling van de militaire uitgaven uit het tijdperk Bush zal door Obama zeker op korte termijn niet ongedaan worden gemaakt.

Interessant is de uitkomst van de lopende onderhandelingen rond enkele peperdure wapenprogramma's zoals de Joint Strike Fighter. Vanwege kostenoverschrijdingen en oplopende vertragingen staat dit programma op de nominatie gekort te worden. Op het gebied van het materieel lijkt Obama een strakker beleid voor te staan dan zijn voorganger.

Mocht het mes in de JSF gaan, dan heeft dat uiteraard consequenties voor andere landen die aan het project meedoen, zoals Nederland. Het zou de genadeklap zijn voor de politieke steun aan de Nederlandse deelname, die al afbrokkelt. Want als zelfs de Amerikaanse Rekenkamer je vertelt dat je beter kunt wachten met de aanschaf van de JSF – zoals tijdens een recent Kamerbezoek aan de VS – wat zou je dan nog hechten aan het blinde vertrouwen dat staatssecretaris Jack de Vries er in heeft?

Vanuit economisch perspectief interessant is het nieuwe rapport van het Centraal Planbureau dat – net als in 2001 – stelt dat de JSF netto geen extra werkgelegenheid oplevert, omdat schaars technisch personeel elders aan de markt wordt onttrokken. Daar komt bij dat vanuit Washington de nieuwe *Buy America* wetgeving de eisen ten aanzien van wapenaankopen verscherpt. Dat heeft ongetwijfeld gevolgen voor de Nederlandse JSF-bedrijven.

Goed nieuws voor de industrie: in de nieuwste dreigingsanalyses heeft de economische crisis het wereldwijde terrorisme verdrongen als belangrijkste bedreiging van de Amerikaanse veiligheid. Zo'n nieuwe dreiging biedt uiteraard altijd nieuwe mogelijkheden voor de wapenindustrie.

De Afghaanse oorlog waarin Nederland betrokken is, vindt zijn weerslag in verschillende cultuele producties. Terwijl de theatrale verwerking van Srebrenica pas enkele jaren na dit drama plaatsvond, stond de Uruzganmissie inmiddels al in twee theaterstukken op de planken en is de eerste speelfilm uitgekomen.

Het meest bekend is het muziektheater *Kamp Holland* van Orkater. Een indringende verwerking van de emotionele beleving van de oorlog door de uitgezonden militairen zelf, waarvoor de schrijvers enkele weken op het bij Tarin Kowt gelegen hoofdkwartier Kamp Holland zijn geweest. Het publiek wordt vooral geconfronteerd met de door hen daar totaal anders ervaren situatie, die zo onvergelijkbaar is met het beeld van mensen hier, dat je er bijna niet over kunt spreken. Een Nederlandse omgeving waarin je als uitgezonden militair terugkeert, die een heel duidelijk beeld en vooral een duidelijke mening heeft over de missie en met vragen en opmerkingen komt die totaal buiten de door jou net ervaren werkelijkheid liggen. Als publiek krijg je tijdens de indrukwekkende voorstelling de vraag voorgelegd, waarheen wij als samenleving en onze politiek jonge mensen van zo'n 21 tot 25 jaar op pad sturen met heel ingewikkelde instructies over het winnen van hoofden en harten in een realiteit die zich totaal anders gedraagt. Die meegegeven instructies zijn volstrekt logisch en juridisch goed doordacht, maar staan soms haaks op de emotionele beleving van de daar handelende militairen. Juist door de sterke confrontatie tussen het idealistische beeld van het thuisfront (ouders, media en politiek) en de rauwe werkelijkheid van de oorlog vormt het stuk een herkenbare aanklacht tegen vooral die Nederlandse uitzendende samenleving vanuit de beleving van de uitgezonden militairen. Een hedendaagse versie van *Im Westen nichts Neues*, dat bovendien voor uit Afghanistan of Bosnië teruggekeerde militairen erg herkenbaar is, zo bleek uit de voorgesprekken die het schrijversduo voorafgaand aan de voorstelling met het publiek voeren.

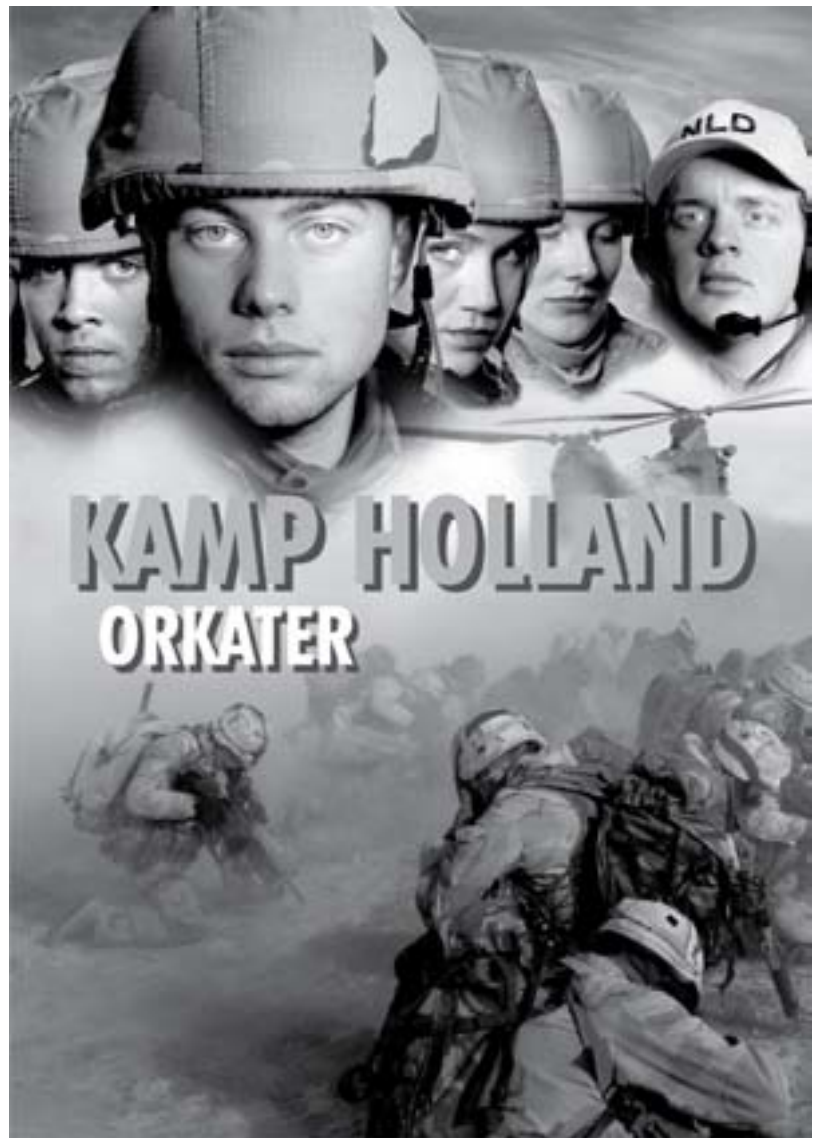

Foto AVDD/Ben van Duin/opmaak Marc van Warmerdam

WIJ FIXEN HET WEL EVEN

Het stuk *Hoe ook ik de oorlog mee naar huis nam* van MightySociety gaat eigenlijk verder waar *Kamp Holland* ophoudt. Een compagnie is in een helemaal niet zo ondenkbare situatie terecht gekomen waarin het alles heeft gedaan en alles is overkomen dat het thuisfront niet zinde en de marechaussee wordt op onderzoek gestuurd. Er volgt een sinister spel over het schuiven met verantwoordelijkheden tussen politiek, militairen en Afghaanse bevolking met verwijzingen naar de pianospeler van Srebrenica, het parlementair onderzoek, en de ladingen boter op het hoofd van de politici die vooral in een goed blaadje van de Amerikaanse president willen staan. In een prachtige discussie krijgt de militaire commandant de huid vol gescholden door een Afghaanse vrouw waarmee hij een affaire

had, dat zij niet langer als rechtvaardiging wil dienen voor zijn aanwezigheid in Afghanistan. "Ga, en bekommer je om je eigen vrouw en kinderen." Op een ander moment maakt hij juist de Afghanen verwijten dat zij enkel het slachtoffer willen uithangen en dat het tijd wordt dat ze zelf eens verantwoordelijkheid nemen voor de wederopbouw van hun land. In de uitzichtloosheid en het gebrek aan enig zinvol geacht besluit wordt de woede afgereageerd op de militaire politie, die het namens de Haagse heren natuurlijk allemaal beter weet, maar wordt ook de confrontatie gezocht en daarna de vlucht gekozen voor alle mogelijke redenen waarom Nederland überhaupt in deze missie is gestapt. Het idee dat 'wij het wel even komen fixen' wordt vrij snel verlaten, maar dat het alleen om de olie gaat is misschien wel te simpel. Of toch ook weer niet... Waar *Kamp Holland* een

voorgesprek met de makers had, was hier een uur discussie na afloop met, in mijn geval, Hans Couzy en Dick Leurdijk over de missie in Uruzgan.

JE WILT HET NIET WETEN

Waar *Kamp Holland* en *Hoe ook ik de oorlog mee naar huis nam* vrij positieve (toneel)recensies ontvingen, werd de speelfilm *Stella's oorlog* door de filmrecensenten volstrekt afgekraakt. Een volstrekt irreëel scenario, zo werd betoogd waarbij steeds een vrouw in een hemdje te midden van zwaar bewapende militairen in Afghanistan werd getoond. Wordt in *Kamp Holland* en *Hoe ook ik de oorlog mee naar huis nam* het perspectief van de uitgezonden militairen ingenomen, in *Stella's oorlog* is het dat van het thuisfront: een vrouw wier broer is gesneuveld en wier man met een posttraumatisch stress syndroom is thuisgekomen. Het gaat ook weer een fase verder dan *Kamp Holland* of *Hoe ook ik de oorlog mee naar huis nam*: niet het 'gewone' soldatenleven staat centraal, en ook niet het onderzoek naar 'buitengewone' incidenten ter plaatse, maar het 'niet meer gewone' leven na terugkeer uit de oorlog. *Stella's oorlog* is een strijd om de waarheid. Een raamvertoning die zich in de rechtszaal afspeelt. Het slachtoffer moet zich verantwoorden. Officiële verklaringen worden als waarheid aangenomen. En de teruggekeerde militairen doen hun uiterste best om de waarheidsvinding te frustreren. "Je wilt het niet weten." Dat veteranen zich minder in deze film zouden kunnen herkennen dan in de voorstellingen van *Orkater* en *Mighty Society* lijkt me op zich wel verklaarbaar. Het perspectief is hier dat van het thuisfront (*Stella*) en de uitgezonden militairen zijn in de film behoorlijk getraumatiseerd.

Overigens stond één dag nadat ik de film gezien heb in het Algemeen Dagblad een artikel over de vraag waarom antioorlogsfilms als *Stella's oorlog* niet goed liggen bij de Nederlandse kunstelite. Nederland heeft geen sterke militaristische cultuur en dus is er bij de elite weinig behoefte aan uitingen van een antimilitaristische cultuur. Nu de Nederlandse regering openlijk pleit voor het verspreiden van de bumpersticker *support our troops* en de Veteranendag massief gepromoot wordt, komt daar misschien verandering in. Mogelijk dat de twee theaterstukken en de speelfilm de eerste voorbodes vormen van een dergelijke cultuuromslag.

Jan Schaake

Algemeen secretaris Kerk en Vrede

WAT U ALTIJD AL HAD WILLEN WETEN OVER DE VREDESBEWEGING

Mensen die actief zijn in de vredesbeweging krijgen vaak te horen dat ze naïef zijn of onrealistisch. Dat wordt meestal gezegd zonder veel kennis van zaken. Het gaat meer om een clichébeeld dat zich in de publieke opinie heeft vastgezet.

Pais wil daar iets aan doen door kort en bondig te antwoorden op principiële vragen die vaak aan haar gesteld worden. In dit nummer gaat het om de vraag of je als voorstander van geweldloosheid het recht wel kunt handhaven.

De antwoorden geven de – duidelijk pacifistische – mening van Pais weer, die niet noodzakelijk volledig gedeeld wordt door de andere organisaties die dit blad uitgeven.

Hoewel aan onze antwoorden uitgebreide bespreking ten grondslag ligt, blijven ze openstaan voor discussie. Uw mening wordt dus op prijs gesteld en graag ingewacht op het redactieadres.

Alle vragen en antwoorden zijn ook te vinden op: www.vredesbeweging.nl

KAN HET RECHT GEHANDHAAFD WORDEN ZONDER GEWELD?

Antwoord van Pais:

Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten we eerst weten wat we onder 'recht' verstaan. Daar denkt niet iedereen hetzelfde over. Gezagsdragers en machthebbers zullen graag 'het recht' gelijk stellen aan 'de wet'. Maar er zijn veel voorbeelden van wetten die onrecht inhouden of onrechtvaardig uitwerken. Zulke wetten horen niet gehandhaafd te worden en zeker niet met geweld.

Natuurlijk zijn er ook wetten die wel rechtvaardig zijn – in Nederland zelfs de grote meerderheid – en is er een begrip van rechtvaardigheid en gerechtigheid dat uitstijgt boven wat in wetten is vastgelegd. Er is dus veel 'recht' dat het verdient wel gehandhaafd te worden. In deze onvolkomen wereld zal dat niet altijd lukken zonder dwang. Dat betekent echter niet dat bij die dwang elke vorm en mate van geweld geoorloofd is.

De meeste pacifisten zullen er mee kunnen instemmen dat de overheid, uitsluitend om rechtvaardige wetten te handhaven, een zekere mate van dwang toepast. De roep om steeds 'harder' overheidsingrijpen onderschrijven ze echter niet. Juist een beroep op de 'zachte krachten' is nodig om een vanzelfsprekend veilige samenleving te creëren. Politieagenten moeten niet alleen experts zijn in het hanteren van hun dienstwapens maar zeker ook en vooral in geweldloze conflictoplossing.

Daarnaast zijn er zeker ook pacifisten die bewondering hebben voor de 'ploegscharactivisten' die vernielingen aanrichten in wapenfabrieken. In Groot-Brittannië hebben rechters herhaaldelijk geoordeeld dat deze vredesactivisten het recht aan hun zijde hebben omdat zij beogen oorlogsmisdaden te voorkomen. In Nederland en de meeste andere landen zien de rechters slechts gewelddadige vernielers, zonder oog te hebben voor hoger recht.

GAZA 2009

Gaza. Na de verwoesting.
Teruggebombardeerd naar het stenen tijdperk.
Overal stenen. Die hun nut hebben verloren.

Ze liggen vooral in de weg.
Ze herinneren aan wat eens was en nu verloren is.
Maar maken het zoeken en vinden ervan onmogelijk.
Om door te leven is hout, metaal en tentdoek te gebruiken.
Stenen niet.

En dan vragen wij waarom er met stenen gegooid wordt...

Foto's Kadir van Lohuizen/NOOR, tekst Jan Schaake

HET VREDESMAGAZINE EN ZIJN ORGANISATIES

ABONNEE WORDEN

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en de WILPF en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk. Het kost 10 euro per jaar. Aanmelden kan via: info@vredesmedia.nl of 015-85.01.37.

HAAGS VREDESPLATFORM

Het Haags Vredesplatform heeft zijn jaarplan vastgesteld. De PAASMARS wordt dit jaar op 13 april gehouden samen met het Comité Stop de NAVO en Wereldmars voor de Vrede. Wij starten vanaf het Vredespaleis en lopen naar het NAVO-agentschap op de Waalsdorper Vlakte.

Er komen lezingen over Afghanistan, de CIA en het Europese leger. Volgende HVP-vergadering 26 mei a.s. Pandercafé, Binnendoor 28, Den Haag.

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461, 2563 JC Den Haag (tel. 3922102), e-mail jan.bervoets@casema.nl. website www.haagsvredesplatform.nl

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300AE Leiden,
tel: 0648233329, giro: 79911 te Alphen.
(www.humanistischvredesberaad.nl)

Al 25 jaar kiezen voor geweldloze weerbaarheid uitgaande van humanistische beginselen (www.human.nl).

Doelstellingen: mensen informeren, bewustmaken over vraagstukken inzake oorlog & vrede.

Kernwoorden: (publieks)bijeenkomsten, trainingen, acties, publicaties, kritisch, internationale dag van de vrede.

Speerpunten: vredesopvoeding, sprekerslijst, journalist voor de vrede, samenwerken, mediakritisch.

VD AMOK

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristies Onderzoekskolлекief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage

tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeksdossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

Ons adres: Obrechtstraat 43 Utrecht 030 8901341 www.vdamok.nl

PAIS

De vereniging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters International. Onze wortels gaan terug tot 1921, de naam Pais is veel jonger en ontstaan na vele fusies.

Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
E-mail: info@wilpf.nl

Op de website staat momenteel een oproep om te protesteren tegen het buitensporig geweld van de Israël in Gaza en zich aan te sluiten bij de oproepen van Israëlische vrouwenorganisaties en een artikel over een bijeenkomst van de werkgroep Duurzame en Solidaire Economie in Antwerpen. Hierover meer in het volgende nummer van Vredesmagazine.

VERANDERT OBAMA?

EXIT OF ESCALATIE

INTERVIEW MET NOAM CHOMSKY

TIME FOR CHANGE?

OBAMA EN HET MILITAIR KEYNESIANISME

CHANGE, WHAT CHANGE?

23 september 2008 Washington - Vijf veteranen hebben het Nationale Archief bezet en eisen arrestatie van Bush en Cheney Fotocredit Miko Sloper

DE BALANS VAN OBAMA

In het januarinummer van *Foreign Affairs* van dit jaar schreef de vorige en tegelijkertijd toekomstige minister van defensie van de Verenigde Staten, Robert Gates, een artikel met daarin een aantal opmerkelijke passages. De titel van het artikel luidde: "Een uitgebalanceerde strategie". Dat sloeg op de drievoudige balans die volgens Gates te vinden was in de nieuwe National Defense Strategy van de VS, een document dat in juni vorig jaar werd vastgesteld, nog onder de regering Bush dus. Het ging om de balans tussen het winnen van de huidige oorlogen en de voorbereiding op de komende, de balans tussen het opvoeren van de capaciteit voor contraguerrilla en militaire hulp aan het buitenland en het handhaven van het bestaande Amerikaanse conventionele en "strategische" (lees: nucleaire) overwicht op "andere strijdkrachten" (lees: Rusland en China) en tenslotte de balans tussen wat Gates noemt de "culturele trekken die de strijdkrachten van de VS succesvol hebben gemaakt" (volgens hem onder meer geduld en organisatiekracht) en de eigenschappen die juist belemmerend werken (overmoed).

Maar het idee van een uitgebalanceerde strategie zou ook heel goed kunnen slaan op de nieuwe aanpak van president Obama voor het militaire beleid van de VS, die hij nu met steun van Gates, Hillary Clinton en een zwerm speciale gevolmachtigden aan het uitvoeren is. Het gaat er daarbij niet zozeer om

EXIT OF ESCALATIE?

dat radicaal nieuwe wegen worden ingeslagen, maar wel dat de bestaande militaire prioriteiten (Afghanistan, Irak, Iran, de kernbewapening, de relatie met Rusland en China) niet meer op de "onevenwichtige" manier van de regering Bush worden nagestreefd.

Gates zei in zijn artikel verder twee belangrijke dingen. Ten eerste gaf hij aan "dat het onwaarschijnlijk is dat de Verenigde Staten in de naaste toekomst een aanpak zoals in Irak of Afghanistan opnieuw zal volgen – dat wil zeggen een gedwongen verandering van regime, gevolgd door wederopbouw van een natie onder vuur." Je kunt daar zeker niet uit concluderen dat er onder Obama geen oorlog zal worden gevoerd, maar uit het vervolg van het verhaal is duidelijk dat Gates – althans voorlopig – een aanpak voorstaat waarbij de regionale bondgenoten worden opgetuigd om vooral hen het vuile werk te laten doen.

De tweede belangrijke passage gaat over Irak en Afghanistan. Gates zegt: "Om het botweg te zeggen, een mislukking (of een schijnbare mislukking) in Irak of Afghanistan zou een rampzalige slag betekenen voor de geloofwaardigheid van de VS, zowel onder vrienden en bondgenoten als onder potentiële tegenstanders." Let op het subtiel onderscheid tussen schijn en werkelijkheid, de VS moeten in elk geval gewonnen *lijken* te hebben. Dit scenario zien we zich nu voltrekken in Irak. De betrekkelijke en schijnbare rust (maar hoe lang nog en ten koste waarvan?) is de voorwaarde voor een succesvolle exit van de VS. Let ook op de inzet: het prestige en de macht van de imperiaal opererende Verenigde Staten zijn in het geding, het is erop of eronder voor de laatste supermacht.

In Afghanistan zijn we nog lang niet zover. Daar moet president Obama de keus nog maken tussen escalatie en exit of een combinatie daarvan. Voorlopig escaleert de VS met de helft van de aangekondigde troepenversterking en gaan de riskante beschietingen van Pakistan met onbemande vliegtuigjes gewoon door. De andere helft van de troepen blijft nog in reserve, omdat de generaals niet in staat waren Obama uit te leggen wat de extra militairen ter plekke zouden moeten gaan doen. Pakistan lijkt te wankelen.

In dit dossier proberen we op diverse manieren en terreinen te schetsen welke kant het opgaat. De balans helt vooralsnog meer over naar continuïteit met de laatste periode van Bush dan naar verandering. Daar zal Obama het niet mee redden.

Kees Kalkman

WAT DOET OBAMA MET ISRAËL, IRAK EN DE ECONOMISCHE CRISIS?

Het Iraanse, Engelstalige TV-station Press TV hield op 28 januari, kort nadat Barack Obama was ingehuldigd als de nieuwe president van de VS, een interview met de bekende taalwetenschapper en politieke activist Noam Chomsky over zijn verwachtingen. Press TV is een poging van de Iraanse regering om tot een meer 'evenwichtige' berichtgeving van het wereldnieuws te komen. Bij de oprichting van de zender werd door het plaatsvervangend hoofd, Mohammad Sarafraz, niet alleen kritiek uitgeoefend op de Westerse massamedia, maar ook op de Arabische zender al-Jazeera, waarvan de Iraniërs vinden dat deze teveel de oren laat hangen naar al-Qaida en de Taliban. Het interview met Chomsky werd snel overgenomen door progressieve websites in de VS, zoals Counterpunch.

Press TV: *Laten we beginnen bij Pakistan, professor Chomsky. Het Witte Huis zwijgt over de slachtoffers van de aanvallen op Pakistan, die vanuit Afghanistan met drones de grens overschrijden. Richard Holbrooke, over wie u in de Joegoslavische context geschreven heeft, is door president Obama aangewezen om de situatie op te lossen.*

Chomsky: Het lag voor de hand dat Obama de Bush-doctrine zou overnemen dat de Verenigde Staten Pakistan zonder problemen kunnen bombarderen en er hebben al diverse zeer ernstige incidenten plaatsgevonden. In de provincie Bajaur bijvoorbeeld, die aan Afghanistan grenst, is het chaotisch en wordt veel gevochten. Dat komt volgens plaatselijke stamhoofden door het bombardement op een madrassa (religieuze school) waarbij 80 tot 95 mensen gedood werden. Een actie die in de Verenigde Staten geloof ik niet eens de kranten heeft gehaald, maar die in de Pakistaanse pers natuurlijk wel vermeld is.

De schrijver van het artikel dat over deze actie verslag deed, Pervez Hoodhoy, een bekende kernfysicus, wees erop dat dit soort slachtpartijen natuurlijk tot angst en reacties zullen leiden, die zelfs Pakistan als staat kunnen bedreigen. En dat is gebeurd, zoals we inmiddels kunnen zien.

Toen de Amerikaanse generaal Petraeus het commando in dit gebied overnam, was de eerste boodschap van de Pakistaanse regering aan hem, dat zij niet gediend is van nieuwe bombardementen in Pakistan. De eerste boodschap van de Afghaanse president Karzai aan de regering Obama was trouwens dezelfde, dat hij geen bombardementen meer wil. Hij zei daarbij ook dat hij een tijdschema wil voor het terugtrekken van de buiten-

landse troepen uit Afghanistan, zowel Amerikaanse als andere. Maar dat werd natuurlijk genegeerd.

Press TV: *Sommige mensen zijn optimistisch over de benoeming van George Mitchell als afgezant voor het Midden-Oosten. En verder hebben we dus Holbrooke. We hebben hier met de voormalige Bosnische Minister van Buitenlandse Zaken gesproken, die leek te suggereren dat Holbrooke zelfs een rol had gespeeld bij de instemming met de massamoord in Srebrenica. En dan is er nog Dennis Ross, die genoemd wordt als afgezant voor Iran.*

Chomsky: Holbrooke heeft een tamelijk afschuwelijke staat van dienst, niet zozeer in Joegoslavië, maar in eerdere functies. Hij was bijvoorbeeld verantwoordelijk ten tijde van de Indonesische wandaden in Oost-Timor. Van de mensen die tot nu toe benoemd zijn, is George Mitchell de meest fatsoenlijke. Hij heeft een vrij goede staat van dienst. In Noord-Ierland heeft hij resultaat geboekt, maar daar was dan ook een duidelijke doelstelling.

Het doel was dat de Britten een eind zouden maken aan het gebruik van geweld als enige reactie op de terreur van de IRA en aandacht zouden gaan schenken aan de gerechtvaardigde klachten die de voedingsbodem waren voor de terreur. Hij kreeg voor elkaar dat Engeland aandacht besteedde aan die klachten en de terreur stopte – dat was dus een succes. Maar zo'n resultaat is voor het Midden-Oosten, en voor het Israëlisch-Palestijns probleem in het bijzonder, zeker niet gegeven. Ik bedoel, er is wel een oplossing, een directe oplossing die veel op de Britse lijkt. Israël zou kunnen stoppen met zijn – door de VS gesteunde – misdaden in de bezette gebieden, dan zou waarschijnlijk ook de reactie daarop stoppen. Maar dat

staat niet op de agenda.

President Obama gaf net een persconferentie die in dit opzicht heel interessant was. Hij prees het goed vergelijkbare Saoedische vredesinitiatief, gesteund door de Arabische Liga, en zei dat het constructieve elementen bevatte. Dit initiatief roept op tot normalisering van de relatie met Israël en Obama riep de Arabische staten op voort te bouwen op dat "constructieve element" – de normalisering van de relaties. Maar dat is een volstreekte verdraaiing van het initiatief van de Arabische Liga. Dat initiatief dringt namelijk aan op de aanvaarding van de twee-staten-oplossing binnen internationale grenzen, waarover al vele jaren een internationale consensus bestaat, en spreekt uit dat als die oplossing gerealiseerd wordt de Arabische staten de relatie met Israël zullen normaliseren. Obama sloeg dat eerste deel, het cruciale deel over – het hart van de resolutie – omdat het een verplichting voor de Verenigde Staten betekent. De Verenigde Staten blokkeren als enige deze internationale consensus al meer dan dertig jaar. Dat heeft geleid tot een volledig geïsoleerde positie van Israël en de VS op dit punt.

Europa en veel andere landen hebben het inmiddels geaccepteerd. Hamas heeft het al jaren geaccepteerd, de Palestijnse Autoriteit natuurlijk ook; de Arabische Liga heeft het nu al jaren omarmd. Maar de VS en Israël blijven het blokkeren, niet alleen met woorden maar voortdurend ook met daden. Dat gebeurt dagelijks in de bezette gebieden, en ook nu weer met de inval in Gaza en de andere misdaden. Dus als Obama dat overslaat, is dat met opzet. Dat betekent dat de Verenigde Staten niet samen met de rest van de wereld proberen een diplomatieke oplossing te bereiken, en als dat zo is, dan is de missie van Mitchell vruchteloos.

Press TV: Obama heeft wel gezegd dat de grenzen open moeten. Is dat geen beleidswijziging?

Chomsky: Dat is waar, maar hij heeft niet gezegd, dat dit in de context staat van een heleboel andere eisen. En Israël zal ook zeggen, natuurlijk moeten de grenzen open. Maar Obama weigert nog steeds met de gekozen regering (zijnde Hamas) te praten, heel anders dan Mitchell in Noord-Ierland. Dat betekent dat de Palestijnen gestraft zullen worden omdat ze in vrije verkiezingen niet gekozen hebben

zoals de VS wilden. En Obama steunt de overeenkomst gesteund van Condoleezza Rice en Tzipi Livni over het sluiten van de grens tussen Gaza en Egypte, een daad van koloniale arrogantie. Ten eerste is het hun grens niet en bovendien had Egypte er grote bezwaren tegen. Maar Obama gaat nog verder. Hij zegt dat wij ervoor moeten zorgen dat er geen wapens naar Gaza gesmokkeld worden door de tunnels. Maar hij zegt niets over de omvangrijke leveringen van veel dodelijker wapens aan Israël. Midden in de oorlog in Gaza, op 31 december, kondigde het Pentagon aan een Duits schip met 3.000 ton oorlogsmaterieel naar Israël te sturen. Die opzet mislukte omdat de Griekse regering het tegenhield, het zou door Griekenland gaan, maar kon ook ergens anders langs. En dat was midden in de oorlog in Gaza!

Er werd maar weinig over bericht, er waren nauwelijks vragen. Het Pentagon reageerde interessant. Ze zeiden dat dit materieel niet voor de aanval op Gaza gebruikt zou worden. Ze wisten dat Israël de oorlog voor de inauguratie van Obama zou beëindigen, zodat die er niets over zou hoeven zeggen. Het Pentagon meldde dat dit materieel bedoeld was als reserve voor de Amerikaanse troepen. Met andere woorden, dit speelt al een hele tijd, maar het betekent de uitbreiding en versterking van de rol van Israël als Amerikaanse militaire basis, vlak in de buurt van de belangrijkste olieproducerende gebieden ter wereld. Als er ooit gevraagd wordt waarom ze dat doen, zullen ze zeggen voor zelfverdediging en stabiliteit, maar het is gewoon een basis voor verdere agressie.

Press TV: Defensie-minister Robert Gates en admiraal Mike Mullen hebben gezegd dat de termijn van zestien maanden voor de terugtrekking uit Irak maar een van de opties is, een beetje anders dan wat Obama in zijn verkiezingscampagne gezegd heeft. En Hillary Clinton heeft ooit opzien gebaard met de uitspraak dat zij bereid was heel Iran te verwoesten en zeventig miljoen burgers te doden. Wat voor veranderingen ziet u met betrekking tot Irak en Iran?

Chomsky: Wat in Irak is gebeurd is heel interessant en belangrijk. De weinige correspondenten met echte ervaring en enige kennis van zaken hebben het begrepen: Patrick Cockburn, Jonathan

Steele en een of twee anderen. Er heeft in Irak een opmerkelijke campagne van gewelddoos verzet plaatsgevonden die de Verenigde Staten heeft gedwongen zijn doelen en programma's stap voor stap op te geven. Daarmee is de Amerikaanse bezettingsmacht gedwongen verkiezingen toe te laten die de VS niet wenst en op alle mogelijke manieren heeft geprobeerd te vermijden. Daarna gingen ze verder en dwongen de VS in ieder geval formeel een overeenkomst over de status van de troepen te accepteren die, als de regering Obama hem nakomt, de meeste doelen van de Amerikaanse interventie opgeeft. De overeenkomst zal een einde maken aan de grote permanente bases die de VS in Irak heeft gebouwd. En het betekent dat de VS niet langer controleert hoe de oliereserves worden geëxploiteerd en ingezet. Daarmee is feitelijk ieder oorlogsdoel verdwenen.

Natuurlijk is de vraag of de Verenigde Staten de overeenkomst zal naleven en uw berichtgeving is een ernstige aanwijzing dat ze proberen er onderuit te komen. Maar wat daar gebeurd is, is echt van belang, en moet op het conto worden geschreven van het Iraakse volk, dat enorm heeft geleden. Ik bedoel, het land is volledig verwoest, maar ze zijn erin geslaagd de Verenigde Staten formeel volledig van zijn belangrijkste oorlogsdoelen te laten afzien.

Over Iran heeft Obama zich weliswaar minder opruimend uitgelaten dan Clinton, maar zijn opmerkingen komen goeddeels op hetzelfde neer. Hij zei dat alle opties open waren. Maar wat betekent "alle opties"? Wellicht ook een kernoorlog, weet je, want dat is een optie. Er zijn geen aanwijzingen dat hij de stappen wil zetten die het Amerikaanse volk wil. Een overweldigende meerderheid van de Amerikaanse bevolking vindt al jaren wat ook de Niet Gebonden Landen willen, namelijk dat Iran als ondertekenaar van het Non Proliferatie Verdrag het recht moet krijgen om kernenergie te ontwikkelen. Het moet niet het recht hebben om kernwapens te ontwikkelen. En nog interessanter, ongeveer hetzelfde percentage, 75 - 80 procent, pleit voor een atoomwapenvrije zone in de regio, die Iran, Israël en de in de regio actieve Amerikaanse troepen zou moeten omvatten, met alle mogelijkheden van dien voor verificatie.

Daarmee zou wellicht een van de belangrijkste bronnen van het conflict uit de wereld zijn. Er zijn geen aanwijzingen dat

de regering Obama erover denkt hier iets aan te doen.

Press TV: *Tenslotte, professor Chomsky, de Amerikaanse economie domineert het nieuws en de levens van alle Amerikanen, en vermoedelijk ook van alle andere mensen op de wereld. Er ligt een programma van 825 miljard US dollar. Hoe denkt u dat Obama's team dit gaat aanpakken?*

Chomsky: Dat weet niemand echt. Het is onduidelijk wat er precies met de economie aan de hand is. Het fundamentele probleem wordt gevormd door uitzonderlijk duistere financiële manipulaties, die heel lastig te doorgronden zijn. In algemene zin wordt het proces wel begrepen, maar of het stimuleringspakket van 800 miljard US dollar – en wellicht meer – zal helpen om deze crisis te boven te komen is onbekend.

De eerste 350 miljard dollar is al uitgegeven – dat is de gedeeltelijke uitkoop-som die in de zakken van de banken is verdwenen. Die werden verondersteld daarmee vrijelijk leningen te verstrekken, maar hebben gewoon besloten dat niet te doen. Ze verrijken zichzelf liever, herstellen hun vermogenspositie en nemen andere banken over – fusies en overnames en zo. Of de volgende impuls wel effect heeft zal ervan afhangen hoe die wordt uitgevoerd, of er voldoende controle is, of hij voor constructieve doeleinden wordt aangewend. Dat hangt ook af van factoren die (nog) onbekend zijn, zoals hoe diep de crisis wordt.

Dit is een mondiale crisis en een zeer hevige. Het valt op dat de manier waarop het Westen deze crisis benadert volledig tegenovergesteld is aan het model dat het de Derde Wereld oplegt als daar een crisis is. Als er in Indonesië bijvoorbeeld een crisis is, of in Argentinië, of waar dan ook, dan moeten die landen de rente torenhoog laten oplopen, de economie privatiseren en bezuinigen op de overheidsuitgaven, dat soort maatregelen. In het Westen gebeurt precies het tegenovergestelde: laat de rente dalen tot bijna nul, nationaliseer zo nodig bedrijven, pomp geld in de economie en maak grote schulden. Dat staat lijnrecht tegenover de manier waarop de Derde Wereld verondersteld wordt zijn schulden te betalen. Dat daarop nauwelijks kritiek lijkt te komen is opmerkelijk.

Vertaling: Tjark Reininga

TIME FOR CHANGE?

HET AMERIKAANSE NUCLEAIRE BELEID ONDER PRESIDENT OBAMA

Zal er onder president Obama een beleid van nucleaire ontwapening worden ingezet? Sommige delen van de vredesbeweging lijken dit als vanzelfsprekend te beschouwen. Ten slotte heeft een aantal belangrijke Amerikaanse politici gepleit voor een dergelijk beleid. Maar de stappen die tot nog toe zijn genomen illustreren weer eens de problematische verhouding tussen einddoelen en praktische beleidsstappen. Niet het minste probleem is dat van het 'na u' principe, dat erop neerkomt dat ieder een voor nucleaire ontwapening is, mits de ander als eerste de stappen onderneemt.

Van belang is ook de praktische stand van zaken: momenteel heeft de VS de beschikking over 2.700 direct inzetbare kernkoppen, waarvan 2.500 strategisch. Van de 500 tactische kernbommen, bedoeld voor gebruik op korte afstand, liggen er 200 in Europa in het kader van het NAVO nucleaire beleid (zie tabel). In Nederland liggen tussen de tien en twintig kernbommen.

Rusland zou 2.700 inzetbare strategische kernkoppen bezitten. De reservevoorraden zoals beschreven in de tabel bestaan ook aan Russische kant. Het gaat om kernkoppen die geen draagsysteem hebben of bedoeld zijn voor ontmanteling. Die aantallen zijn veel kleiner dan de totale kernwapenvoorraden op het

hoogtepunt van de Koude Oorlog: een slordige 45.000 voor Rusland in de jaren tachtig en zo'n 32.000 voor de VS in de jaren zestig.

Deze kolossale vermindering is zeker vooruitgang, maar de grote vraag is waarnaar toe? De bestaande kernwapenmacht is nog steeds ruim voldoende om de wereld vele malen te vernietigen. Het maakt helaas niet zo vreselijk veel uit of men dat duizend maal of honderd maal kan doen. Een kernwapenoorlog betekent nog altijd het einde van de beschaving. Alleen vermindering naar het nulpunt, zoals geëist door de anti-kernwapenbeweging, is eigenlijk acceptabel indien de veiligheid van de mensheid voorop staat.

Uitgebreide afschrikking

De algemene verklaringen ten gunste van nucleaire ontwapening zoals die door vele politici, inclusief minister Verhagen vorig jaar zijn afgegeven, zijn belangrijk. Maar doorslaggevend zijn de daadwerkelijke stappen.

Vlak voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen vorig jaar gaf de Republikeinse minister Gates, toen en nu de Amerikaanse minister van defensie, een inkijk in de Amerikaanse interpretatie van 'nu-

cleaire ontwapening'. In een uitvoerige toespraak bij de Carnegie Endowment for International Peace (Washington, 28 oktober 2008) werden de kernpunten van het komende beleid uiteengezet. Daar valt de handhaving van de strategische triade onder, die bestaat uit drie elementen: ten eerste de nucleaire en conventionele aanvalskracht; ten tweede de defensieve systemen zoals het raket schild, ten derde de infrastructuur om de eerste twee te ondersteunen. Er zou onderhandeld worden met Rusland over reducties in de aantallen strategische kernwapens, maar niet over nucleaire ontwapening. Het nucleaire beleid van de NAVO, in het Pentagon omschreven als *extended deterrence* (uitgebreide afschrikking) wordt gehandhaafd en er wordt een nieuw kernwapen ontwikkeld, de *Reliable Replacement Warhead* (RRW). Dit is bedoeld als vervanging van verouderde kernbommen zonder te hoeven testen, en daarom kan het nucleaire teststop verdrag door de VS worden geratificeerd. Momenteel kan het verdrag niet in werking treden, omdat een aantal landen, waaronder de VS, het niet hebben geratificeerd. Gates presenteerde aanvaarding van de RRW als een noodzakelijke voorwaarde voor een teststopverdrag. Het Europees raket-

NUCLEAIRE WAPENS VS 2009	
Soort kernwapen	Aantal
Operationele, opgestelde strategische wapens Operationele, opgestelde tactische wapens	2.200 500 (200 in Europa)
Totaal operationele, opgestelde kernwapens	2.700
Reserve (actief en inactief)	2.500
Totaal arsenaal kernwapens	5.200
Teruggetrokken (in afwachting van ontmanteling)	4.200
Totaal bestand aan kernwapens	9.400
Bron: Hans Kristensen - FAS Strategic Security Blog, 9 februari 2009 www.fas.org/blog/ssp/	

schild beschreef Gates als noodzakelijk.

Na de verkiezingen zijn door de regering Obama een aantal stappen gezet die tot nog toe niet afwijken van de boven geschetste plannen van minister Gates. Er gaat serieus onderhandeld worden met Rusland voor een nieuw verdrag om de aantallen kernwapens verder te verminderen. De VS heeft in feite al het niveau bereikt, dat was afgesproken in de overeenkomst van Moskou (2002): 2.200 strategische kernkoppen. Men wil nu de oude START-overeenkomst, die dit jaar afloopt, verlengen en nieuwe limieten vastleggen. Volgens dat verdrag mogen de VS en Rusland 6.000 strategische kernkoppen operationeel houden. Tijdens een ontmoeting van de Russische en Amerikaanse ministers van Buitenlandse Zaken Lavrov en Clinton, begin maart in Genève, werd dit expliciet bevestigd. Het doel is om te komen tot een verifieerbare kernwapenmacht van 1.000 kernkoppen aan beide zijden, voor het eind van 2009. De gedachte daarbij is dat de grootste kernmachten moeten aantonen dat ze serieus zijn over nucleaire ontwapening, willen ze een geloofwaardige positie innemen tijdens de evaluatieconferentie van het Non Proliferatie Verdrag die in 2010 zal plaatsvinden. Die bijeenkomst wordt alom gezien als een laatste kans om via internationale afspraken de verdere verspreiding van kernwapens te verhinderen.

Maar de Amerikaanse regering handhaaft tegelijkertijd een beleid, dat wijst op de handhaving van een weliswaar kleiner, maar robuust nucleair arsenaal. De door Gates voorgestane ontwikkeling van een speciale nieuwe kernkop, de RRW, is niet ingetrokken. De bouw van een fabriek waarin nucleaire kernen (de 'pits') voor een kernwapen kunnen worden geproduceerd, het \$ 2,6 miljard CMRR project, wordt voortgezet. Over het rakettschild werd eerder door Obama gezegd dat dit moet doorgaan als het werkt. De recente onthulling in de New York Times, dat er sprake zou zijn van een overeenkomst waarbij de VS zou afzien van het Europese rakettschild en Rusland medewerking zou verlenen aan het Amerikaanse beleid tegen het Iraanse nucleaire programma, werd later expliciet ontkend door Obama. Hij herhaalde dat het rakettschild tegen Iran en niet tegen Rusland was gericht. De Russische reactie liet niet lang op zich wachten: bij aanleg van het schild, verklaarde minister Lavrov, zou Rusland tegenmaatregelen nemen. Al eerder verklaarde de Russische generaal Popovkin hetzelfde en ook dat meer dan \$10 miljard zou worden uitgegeven aan het moderniseren van de strategische Russische kernwapenmacht.

Deze ontwikkelingen zijn te duiden als onderhandelingsstappen op weg naar een nieuwe strategische balans met minder kernraketten, maar met een gemoderniseerde nucleaire slagkracht aan beide kanten.

Dit alles heeft vanzelfsprekend zeer weinig te maken met de eisen van bijvoorbeeld de Burgemeesters voor Vrede en de bredere vredesbeweging dat er serieuze stappen naar nucleaire ontwapening moeten worden genomen, waarbij een nucleair ontwapeningsverdrag dat de partijen vastlegt op het nulpunt, essentieel is. Het lijkt verstandig voor antikernwapen-activisten om niet te vertrouwen op uitvoering van een nucleaire ontwapeningsagenda door Obama. Als ze dat wel doen – en daar zijn helaas veel tekenen van – zullen ze bitter worden teleurgesteld.

Karel Koster

Onderzoeker Wetenschappelijk Bureau SP

DE NUCLEAIRE AMBITIES VAN IRAN

De berichtgeving over het Iraanse nucleaire programma heeft de afgelopen jaren een bijklank gekregen die veel lijkt op die over Irak in de aanloop naar de invasie van dat land. 'Nucleair programma' wordt zo langzamerhand in de beeldvorming voor het grote publiek gelijkgesteld aan 'kernwapenprogramma'.

De presentatie van de feiten hierover is vrijwel steeds hetzelfde. Bijvoorbeeld naar aanleiding van een resolutie in de Veiligheidsraad of het verschijnen van een rapport van het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA) over het Iraanse nucleaire programma. Het laatste rapport verscheen 19 februari jl. Zulke rapporten zijn verslagen van de bevindingen van het technisch personeel van de IAEA voor de bestuursraad, gepresenteerd door de directeur. De raad is een politiek orgaan met vertegenwoordigers van 35 landen die deels op grond van hun nucleaire status voor twee jaar worden gekozen. Die raad beslist of er naar aanleiding van een rapport verdere stappen ondernomen worden of verduidelijkingen worden geëist van het land waarover het rapport gaat.

In het geval van Iran zijn er sinds 2003 vele rapporten geweest die steeds vragen opwierpen over het nucleaire programma van dat land. Naar aanleiding van een dergelijk rapport is in februari 2006 door de IAEA-bestuursraad besloten om het dossier naar de Veiligheidsraad over te hevelen. Volgens de statuten mocht dat alleen als er bewijzen waren van het omleiden van nucleair materiaal van civiel naar militair gebruik. De rapporten op zich gaven niet afdoende aanleiding voor dat besluit. Het ging dus om een politieke interpretatie van de opgeworpen twijfels. De betekenis van die overheveling was verrijkend: in plaats van een technische kwestie (afdoende beantwoording van de vragen van de IAEA-deskundigen) is het dossier Iran veranderd in een 'bedreiging voor de internationale veiligheid' met alle gevolgen van dien voor de beeldvorming. Sindsdien is er dan ook sprake van constant getouwtrek tussen de IAEA, vertegenwoordigd door zijn directeur de heer El-Baradei, en de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad plus Duitsland (namens de EU) die via Veiligheidsraad-resoluties steeds verdergaande sancties tegen Iran invoeren.

Voor de volledigheid is het belangrijk om op te merken dat er naast deze sancties een groot aantal unilaterale maatregelen zijn genomen door de VS om investeringen in en handel met Iran te verhinderen dan wel te belemmeren. Ook Amerikaanse bondgenoten zijn onder druk gezet om soortgelijke stappen te ondernemen. De EU is daar, met instemming van de Nederlandse regering, deels ook toe overgegaan, met als laatste hoogtepunt de unieke maatregel om Iraanse studenten uit te sluiten van bepaalde nucleair gerelateerde studieonderdelen.

Met het aantreden van president Obama zal er misschien verandering komen in het Amerikaanse beleid. Er is in ieder geval een zekere bereidheid om te onderhandelen. Daarbij blijft de kernvraag: wordt van tevoren geëist dat Iran haar civiele en door de IAEA gecontroleerde verrijkingsprogramma stopzet of wordt er een open onderhandelingsproces op gang gebracht? De andere cruciale vraag is of Israël in staat is om de VS over te halen de zaak te laten escaleren. Het is zeker Israëliësch beleid om dat te doen. Maar omdat Israël geen grootscheeps luchtoffensief kan ondernemen tegen Iran, nog afgezien van de politieke instemming die het van de VS nodig heeft, blijft de Amerikaanse positie doorslaggevend.

(KaKo)

OBAMA EN HET MILITAIR KEYNESIANISME

In dit artikel wil ik proberen een inschatting te maken van de gevolgen die de verkiezing van Barack Obama tot president zal hebben voor de militaire bestedingen van de Verenigde Staten. Gedurende de afgelopen halve eeuw hebben de Verenigde Staten bijna continu gebruik gemaakt van economisch beleid, dat door kritische economen bestempeld wordt als *militair keynesianisme*. Deze term verwijst naar de neiging van een regering om de vraag naar goederen in de maatschappij te stimuleren via aankopen voor het leger. Zulk macro-economisch beleid kan ertoe leiden dat militaire bestedingen als de belangrijkste hefboom functioneren voor het aanzwengelen van de economie, maar het kan evengoed aanvullend zijn bedoeld: ter aanvulling van de stimulerende rol die door een marktsector wordt vervuld, bijvoorbeeld de sector waar informatica worden geproduceerd; of als aanvulling op civiele investeringsmaatregelen die een regering zelf neemt. Juist omdat er over het begrip *militair keynesianisme* veel verwarring bestaat, is het goed de betekenis van het begrip ter inleiding van dit artikel over de VS onder Obama kort te duiden. Daarmee is hopelijk meteen duidelijk gemaakt dat er meerdere opties bestaan die als *militair keynesianisme* kunnen worden bestempeld.

In de internationale pers, en ook in Nederlandse kranten, is er de afgelopen weken uitvoerig geschreven over de maatregelen die de huidige VS regering wil nemen om de Amerikaanse economie uit het slop te trekken. Daarbij valt op dat er eigenlijk alleen over *civiele* reddingsmaatregelen en *civiele* publieke investeringen wordt gerept. Hoewel de bankensector zoals bekend primair verantwoordelijk is voor het feit dat de VS- en de wereldeconomie sinds het laatste kwartaal van 2008 in een diepe recessie zijn beland, worden er massale hoeveelheden geld beschikbaar gesteld om financiële instellingen te redden. Zo wil de regering Obama een aparte bank oprichten, waarin banken leningen kunnen wegzetten die zij naar verwachting niet zullen kunnen terug innen, en er worden al even duizelingwekkend grote bedragen gereserveerd om de vraag naar consumptiegoederen te stimuleren. Daarnaast wordt ook stevig geïnvesteerd in verbetering van de Amerikaanse infrastructuur, en in computers en opknapbeurten voor scholen. Bovendien gaat de nieuwe regering ook een aanzienlijk bedrag steken in onderzoek naar en productie van middelen voor opwekking van alternatieve energie, zoals windmolens en zonnepanelen. Veel van deze stimuleringsmaatregelen worden terecht als vormen van *civiel keynesianisme* aangemerkt.

Motor van de economie

In eerste instantie lijkt er dus sprake van een breuk met het verleden, een breuk met het economisch beleid dat onder de Republikeinse president Bush is gevoerd. Hoewel Bush aan het eind van zijn ambtstermijn vorig jaar plotsklaps een voorstel bij het Congres op tafel legde om de dreiging van een crisis via civiele bestedingen af te wentelen, lag het accent gedurende zijn hele ambtstermijn op militaire overheidsbestedingen. Die uitgaven omvatten niet alleen de reguliere 'defensie'-begroting, een begroting die werd verdubbeld tot bijna 600 miljard dollar. Daarnaast zijn er de lopende oorlogsuitgaven (Irak en Afghanistan), die opliepen tot zo'n 150 miljard dollar. En ten slotte zijn er nog uitgaven die door de meeste *thinktanks* en economen in de VS over het hoofd worden gezien, zoals een fonds voor nazorg van veteranen, van soldaten die in oorlogen gewond zijn geraakt, een speciaal pensioenfonds voor militairen en ook een post voor rente-uitgaven, de rente die betaald moet worden voor leningen die in het verleden zijn gesloten om tekorten ontstaan door de hoge 'defensie'-uitgaven te dekken. Volgens de econoom Chalmers Johnson werden de totale uitgaven voor het Amerikaanse leger in 2008 op meer dan een biljoen (1.000 miljard) Amerikaanse dollars beraamd. Men kan gerust stellen, dat de militaire uitgaven onder Bush jr. de motor van de Amerikaanse economie waren.

In hoeverre zal er onder Obama het mes worden gezet in die extreem hoge militaire uitgaven? In de internationale pers wordt het nieuwe stimuleringsbeleid van de VS onder Obama, en ook dat van andere grootmachten, getypeerd als een *Green New Deal*. Deze aantrekkelijke term verwijst naar de bereidheid van de regering van de VS en andere regeringen om investeringsmaatregelen in het pakket op te nemen die erop zijn gericht

Santa Fé, Nieuw Mexico. Elke week het hele jaar door is er ongeacht het weer een vredeswake op een druk kruispunt. 10 tot 20 mensen staan dan te zwaaien met leuzen als "honk for peace" en "nobody wins war, everybody wins peace". Hierbij Miko Sloper en Ken Mayers van de Veterans for Peace. Velen toeteren en maken het vredesteken als ze langskomen. Foto Miko Sloper

om de uitstoot van broeikasgassen terug te brengen, en om het gebruik van niet-fossiele brandstoffen te bevorderen. Maar de term verwijst ook naar de New Deal van de Amerikaanse president Roosevelt die regeerde tijdens de lange depressie van de jaren dertig. Net als nu moest de overheid destijds stevig ingrijpen om de gevolgen van het instorten van de beurs, tijdens de beruchte *krach* van 1929, tegen te gaan. Net als nu werden er in de eerste helft van de jaren dertig heel veel financiële middelen ingezet om het stelsel van banken te redden (zo'n tweederde van het totaal). En net als nu zag de regering zich gedwongen om de werkloosheid tegen te gaan en om sociaal zwakke groepen te helpen. Daartoe werd ondermeer een wet aangenomen die de regering in staat stelde gaarkeukens te openen, en er werd ook een wet goedgekeurd ten gunste van sociale zekerheid voor ouderen en gehandicapten.

EEN GROENE ROOSEVELT?

Toch is het erg verhuullend om het beleid van Obama af te schilderen als een verbeterde, een groene versie van dat van Roosevelt. Het klopt weliswaar dat de huidige regering tot op zekere hoogte lering lijkt te trekken uit de ervaringen van de jaren dertig. Immers, een van de beperkingen van de New Deal van Roosevelt was volgens zowel keynesiaanse als marxistische economen, dat de hoeveelheid geld die voor werkgelegenheid en andere sociale projecten werd ingezet veel te beperkt was. Obama daarentegen aarzelt niet om grote bedragen in te zetten ter bevordering van de werkgelegenheid. Maar het meest kenmerkende van de New Deal periode was toch wel dat de *militaire* uitgaven op een relatief laag peil bleven steken. Ze werden wel verdubbeld gedurende de tien jaar die liepen van 1929 tot 1939, maar bedroegen in het laatstgenoemde jaar slechts 1,4 % van het Amerikaanse Bruto Binnenlands Product (BBP). En dat terwijl de civiele overheidsuitgaven een veelvoud van de militaire uitgaven bedroegen. Het allerbelangrijkste ken-

merk van de New Deal tijdens die periode van voor de Tweede Wereldoorlog was juist dat het regeringsbeleid niet of nauwelijks stoelde op militair keynesianisme. De regering geloofde dat ze het zonder deze vorm van verkwisting kon doen!

Maar wellicht gaat president Obama in de toekomst toch tornen aan de Amerikaanse militaire bestedingen? Dat valt inderdaad niet uit te sluiten, maar het lijkt er toch wel op dat eventuele aanpassingen hooguit van cosmetische aard zullen zijn. Tijdens zijn verkiezingscampagne heeft Obama de keuzes die hij samen met zijn *running mate*, de huidige vice-president Joe Biden wil maken, keurig op een rijtje gezet. Zo vond het tweetal dat de bezem moet worden gehaald door het aankoopbeleid van het Pentagon, zodat meer wapenbedrijven mee kunnen dingen naar opdrachten, en ook dat er beter toezicht moet komen op de uitgaven die gedaan worden onder de speciale oorlogsbegroting (!). Maar tegelijkertijd zetten zij ook in op uitbreiding van het Amerikaanse leger, liefst met 92.000 mensen (ter versterking van infanterie en marine). Bovendien heeft Obama de Republikeinse minister van 'defensie' Gates, die juist zekerstelling van het niveau van de officiële militaire begroting heeft bepleit (op 4,5 % van het BBP), opgenomen in zijn kabinet. En de sterkste aanduiding dat het oorlogszuchtige en militair keynesiaanse beleid van Bush jr. wordt voortgezet is wel het besluit van de nieuwe president een extra troepenmacht naar Afghanistan te sturen, van 17.000 soldaten – om te beginnen. Als het aan de militaire commandant van de VS in Afghanistan, David McKiernan ligt, komen daar nog minstens 25.000 Amerikaanse soldaten bovenop...

De conclusie lijkt daarom gerechtvaardigd, dat het beleid van militair keynesianisme onder Obama stevast wordt voortgezet, en dat de VS beslist niet zal terugkeren naar de New Deal-periode van president Roosevelt. Het is mogelijk dat de Democratische President in de toekomst meer zal leunen op het beleid dat door zijn voorganger Bill Clinton werd gevoerd. In de jaren negentig vertrouwde de VS regering primair op de informaticasector als motor van de economie, en liet militaire uitgaven de tweede viool spelen. Er was sprake van militair keynesianisme, maar eerder in secundaire zin. En om dat economisch beleid te ondersteunen, zette Clinton in op uitbreiding van de wapenexporten, onder meer via het smeden van transatlantische samenwerkingverbanden tussen monopoliebedrijven in de Amerikaanse en de Europese militaire sectoren. Ook dat beleid vormde een bedreiging voor de wereld, en hield massale verspilling van financiële middelen in, zij het op een iets beperktere schaal dan het beleid van Bush jr. Op dit moment ontbreken er echter aanwijzingen dat Obama serieus gaat snoeien in de militaire begroting van de VS. Hoewel de euforie over zijn verkiezing na 8 verstikkende jaren Bush erg begrijpelijk is, blijft keynesiaanse verspilling voorlopig aan de orde van de dag.

Peter Custers

Auteur van **Questioning Globalized Militarism. Nuclear and Military Production and Critical Economic Theory** (Merlin Press, Londen, UK, 2007) - zie pagina 35.

CHANGE, WHAT CHANGE?

Welke mensen maken deel uit van het team van Obama voor inlichtingen, defensie en buitenlandse zaken? De personele veranderingen zijn kleiner dan gehoopt, van een breuk met het verleden kan niet gesproken worden. Het team dat de overdracht regelde stond onder leiding van John Podesta – eerder de chef-staf in het Witte Huis onder Clinton – en zat vol bekende ex-ministers zoals Madeleine Albright (Buitenlandse Zaken), Robert Rubin (Financiën), William Perry (defensie). Als ik zeven termen mocht geven om de mensen die ik tegenkwam onder te scharen, dan zouden die zijn: Bill Clinton, energiepolitiek, kredietcrisis, Fannie Mae (de hypotheekbank die met leningen aan te arme Amerikanen de aanzet gaf tot de kredietcrisis), Iran, Afghanistan en mannen.

Hillary Rodham Clinton, werd tijdens haar campagne meer dan alle andere kandidaten gesponsord door de wapenindustrie. In een plan uit maart 2008 stelt ze voor Afghanistan meer prioriteit te geven en te zorgen dat de "Afghanen luchttransport ontvangen en moderne wapens – geen Koude Oorlogsaftankertjes – om de oorlog te winnen." Zo win je inderdaad de steun van de wapenfabrikanten.

James B. Steinberg, onderminister voor Buitenlandse Zaken, heeft een enorme staat van dienst: Brookings Institution, International Institute for Strategic Studies (IISS), nationaal veiligheidsadviseur onder Clinton etc.

Steinberg over preventieve oorlogvoering: "Maar er zullen zonder twijfel in de toekomst omstandigheden zijn dat politici de mogelijkheid willen hebben om de strijdkrachten preventief in te zetten – om terroristen te doden, om proliferatie van wapens te voorkomen, genocide te stoppen, de verspreiding van dodelijke ziektes te stoppen, of andere gevaren het hoofd te bieden." Kortom, wanneer niet? In 2005 vroeg hij, samen met een groot aantal rechtse analisten, aan het Congres om de defensie-uitgaven te verhogen en meer troepen naar Irak te sturen.

Jacob J. Lew, onderminister voor Buitenlandse Zaken, was directeur van de Office of Management and Budget in het Witte Huis onder Clinton. Lew is oprichter van de Center for Middle East Research en als advocaat gespecialiseerd in energiezaken.

AFGEZANTEN EN ADVISEURS

William Perry, minister van defensie onder Clinton, was al afgezaant en gesprekspartner van hoge personen in Iran. De gesprekken gingen over nucleaire wapens, het vredesproces in het Midden-Oosten en kwesties rond de Perzische Golf.

Richard Holbrooke is afgezaant van Obama voor Afghanistan en Pakistan. Hij begon zijn carrière in de Buitenlandse Dienst al in de jaren zestig, ook in Azië. Hij was, naast nog andere veel minder fraaie activiteiten, betrokken bij

de beruchte pacificatiecampagne in de Mekong Delta in Zuid-Vietnam. Scott Ritter, de bekende medewerker van de VN-ontwapeningsmissie in Irak (UNSCOM) noemt hem iemand die "niet alleen heeft laten zien dat hij geen samenhangende visie heeft als het neerkomt op complexe zaken zoals in Afghanistan (laat staan Pakistan), maar ook bekend staat om zijn voorkeur voor de militaire oplossing boven de diplomatieke."

Dennis Ross, adviseur voor de Golfregio, inclusief Iran en het Midden Oosten. Ross is co-auteur van de eerste belangrijke toespraak over het Midden-Oosten van Obama in de zomer van 2008. Hij werkte in de jaren zeventig onder Paul Wolfowitz in het Pentagon. Later was hij als medewerker van Bill Clinton betrokken bij onderhandelingen tussen Israël en de Arabische landen. Hij werd in die functie de advocaat van Israël genoemd. Ross staat bekend om zijn harde standpunt met betrekking tot Iran. Net als Holbrooke was Ross lid van een adviesraad van haviken, verenigd onder de naam United Against Nuclear Iran.

DEFENSIE

Robert Gates, de minister van defensie, is het meest opvallende overblijfsel van de regering Bush. Zijn optreden tijdens het Iran Contra schandaal wordt regelmatig aangehaald. Howard Teicher, medewerker van de National Security Council, beweerde dat Gates betrokken was bij geheime wapenleveranties aan Saddam Hoessein. Natuurlijk is alles beter dan Rumsfeld, maar onder Obama verwachtte ik meer. **Richard Danzig*** staat mogelijk klaar om Gates op te volgen. Niet alleen Gates, maar ook veel van zijn vrienden zijn blijven zitten, zoals de adviseur op inlichtingengebied, voormalig luitenant-generaal van de luchtmacht **James Clapper** en medewerker speciale operaties **Michael G. Vickers**.

William J. Lynn III heeft zijn baantje bij Raytheon – de op vijf na grootste wapenfabrikant in de wereld – ervoor op moeten geven, maar hij heeft de post van onderminister van defensie. Lynn was bij Ray-

theon belast met de strategische planning en de relaties met de regering. Een lobbyist voor de wapenindustrie, die direct daarna een hoge positie in het Pentagon heeft. Een smet op de uitstraling die de regering Obama wil hebben.

Ashton B. Carter wordt hoofd wapeninkoop en gaat de materieel- en onderzoeksbudgetten van het Pentagon reorganiseren en de uitgaven rationaliseren. Het gaat om een begroting van meer dan 200 miljard dollar per jaar, vol wildgroei en onoverzichtelijk. Carter is expert op het gebied van wapenbeheersing en de eerste man op deze post zonder directe banden met de wapenindustrie of overheidsaankoopbeleid. Hij bekritiseerde als professor het Pentagon regelmatig voor het kopen van onnodige wapens, gebrek aan discipline en aan het bewustzijn dat die wapens en militaire diensten steeds duurder worden. De bedoeling is om door reorganisaties de dollars beter te besteden, niet om er minder uit te geven, zodat uiteindelijk een beter bewapend leger op de been gebracht kan worden.

ADVISEURS

Jim Jones, nationaal veiligheidsadviseur, is een pleitbezorger voor hogere defensie-uitgaven. Na zijn pensionering zat hij onder andere in de directie van Chevron (Condoleeza Rice bekleedde die positie ook) en adviseerde het Instituut voor Energie in de 21ste eeuw van de Amerikaanse Kamer van Koophandel. De Kamer riep de Amerikaanse regering op om de NAVO actiever te maken op het gebied van energievraagstukken en er bij lidstaten op aan te dringen het mandaat te verbreden, zodat ook energieveiligheid hieronder zou vallen. Jones was tegen de terugtrekking uit Irak, omdat die tegen Amerikaanse belangen zou zijn. Hij ondersteunt de oorlog in Afghanistan, omdat het "symbolisch meer het epicentrum is van het terrorisme dan Irak."

Thomas E. Donilon is plaatsvervangend nationaal veiligheidsadviseur. Tijdens de regering Clinton was hij hoofd van de staf van Buitenlandse Zaken. In zijn functie van onderdirecteur bij Fannie Mae was hij tegen scherper toezicht en verdiende daar miljoenen mee. Donilon is medewerker geweest van de eerste minister van Buitenlandse Zaken van Clinton, Warren Christopher.

INLICHTINGENBAASJES

Voormalig admiraal **Dennis Blair** is de directeur nationale inlichtingen. Zijn eerste grote werkstuk, de jaarlijkse dreigingsanalyse, verscheen begin februari 2008. Hierin werd een verschuiving van terrorisme naar economische crisis als grootste bedreiging voor de belangen van de VS gezien. Blair was van februari 1999 tot mei 2002 hoofd van het Commando voor de Stille Oceaan, in de tijd dat Oost-Timor zich los maakte van Indonesië. Hij spande zich in om de Indonesische kant te steunen. Zijn voordracht leidde tot felle protesten van de Amerikaanse solidariteitsgroep voor Oost-Timor.

Leon E. Panetta, de nieuwe CIA directeur is voormalig hoofd van de staf van het Witte Huis onder Bill Clinton. Hij was lid van de Baker Commission die een advies schreef over Irak. Panetta zegt de volgende vragen te willen beantwoorden: waar zit Osama bin Laden en waar zal al-Qaida de volgende keer aanval- len in de VS? Verder wil hij betere analyses over de problemen in Rusland, China, Afrika en Latijns-Amerika en de economische crisis. Nummer twee **Stephen R. Kappes**, voormalig officier der mariniers en CIA-veteraan zal onder Panetta mogen blijven. Zo wordt de kool en de geit gespaard; Panetta is niet belast met inlichtingschandalen uit het verleden en tegelijkertijd compenseert Kappes Panetta's onervarenheid op inlichtingengebied. Het kan nog leuk worden daar.

Charles ("Chas") Freeman, beoogd voorzitter van de National Intelligence Council (NIC), Hij is de voormalige ambassadeur van de VS in Saoedi-Arabië, medewerker van het Pentagon gedurende de Reaganperiode en voorzitter van de Middle East Policy Council. Freeman ondervindt tegenstand van neoconservatieven en de Israëllobby, onder andere vanwege zijn visies op Israël, Iran en Afghanistan. In verband met dit laatste land: "Onze opzet was (...) wereldwijd opererende terroristen het gebruik van Afghaans grondgebied onmogelijk te maken. Dat was en is een bereikbaar doel. Het is een beperkt doel dat kan worden bereikt tegen redelijke kosten. We moeten terugkeren naar een sterke focus op dit doel."

Samenstelling: Martin Broek

* **Richard Danzig** is voorzitter van het Center for the New American Security (CNAS), een denktank voor vraagstukken van buitenlandse politiek. De bedoeling van de denktank was het formuleren van een buitenlandse strategie voor de komende tijd en het opleiden van nieuw kader. Een groot deel van de Obama/Clinton-clan komt uit de CNAS. In het bestuur onder meer Richard Danzig (voorzitter), Madeleine Albright, Richard Armitage en William Perry. Dat Danzig nog geen post heeft, verbaast velen.

Een versie met links verschijnt op mijn weblog: wekelijks.volkskrantblog.nl/ en www.vdamok.nl

OBAMA BIBLIOGRAFIE

Wikipedia

Artikel Barack Obama: en.wikipedia.org/wiki/Barack_Obama

Van hieruit kan onder meer worden doorgelinkt naar:

- Political positions of Barack Obama
- Foreign policy of the Barack Obama administration
- First 100 days of Barack Obama's presidency
- Timeline of the Presidency of Barack Obama

Artikelen

Barack Obama, *Renewing American Leadership – Common Security for our Common Humanity*. Foreign Affairs, juli/augustus 2007

Jonathan Steele, *Now he must declare that the war on terror is over*. The Guardian (www.guardian.co.uk), 6 november 2008

Philip Stephens, *The choice for Obama lies on the road to Jerusalem*. Financial Times (www.ft.com), 13 november 13, 2008

Rory Stewart, *The 'Good War' Isn't Worth Fighting*. New York Times (www.nytimes.com), 23 november 2008

Katrina Vanden Heuvel, *Obama must get Afghanistan right*. The Nation (www.thenation.com) January 9, 2009

Joanne Mariner, *Benchmarking Obama – How to Evaluate the New Administration's Counter-Terrorism Policies*. Counterpunch (counterpunch.org), 17 februari 2009

Charlie Savage, *Obama's War on Terror May Resemble Bush's in Some Areas*. New York Times (www.nytimes.com), 18 februari 2009

Anthony DiMaggio, *From Bush to Obama – Seven Years of Wartime Propaganda*. Counterpunch, 27 februari, 2009

Websites

Veel media hebben speciale Obamapagina's op hun website:

BBC News (news.bbc.co.uk) Special Report – Obama's First 100 days

The Guardian (www.guardian.co.uk) – Obama administration: The First 100 days

The Huffington Post (www.huffingtonpost.com) – Obama's First 100 days

The Independent (www.independent.co.uk) – White House

On the Issues (ontheissues.org) verzamelt citaten van allerlei politici, waaronder ook Obama, over actuele onderwerpen

Fair (Fairness & Accuracy in Reporting – www.fair.org) en hun tijdschrift Extra besteden regelmatig aandacht aan de nieuwe president. Hun artikelen staan deels *on line*

Foreign Policy in Focus (www.fpif.org) heeft de rubriek "Strategic Focus: Empire" met aandacht voor de kosten van het imperium, wapensystemen en overzeese militaire bases.

De McLaughlingroup (<http://www.mclaughlin.com>) is een wekelijks journalistenpanel over de Amerikaanse politiek

The Nation (www.thenation.com – de Groene Amsterdammer van de VS) – heeft verschillende relevante blogs, zoals 'State of Change' en 'The Dreyfuss Report' (over de buitenlandse en veiligheidspolitiek van de VS)

OpenDemocracy (www.opendemocracy.net) – de wekelijkse column van Paul Rogers is de beste en meest tijdsbesparende manier om de Amerikaanse militaire politiek te volgen. Op deze site verschijnen af en toe ook artikelen van Fred Halliday en Mary Kaldor.

War in context (warincontext.org) besteedt veel aandacht aan de actuele politiek van de VS ten aanzien van de economische wereldcrisis en het Midden-Oosten.

ZEVENBERGEN

*YES WE CAN, BUT OF COURSE WE WON'T...
SILLY*

Een slechtere indruk maken dan de kleine Bush was bijna onmogelijk en dus stak Obama met zijn mooie woorden en zijn boodschap buitengewoon goed af tegen dit presidentiële gedrocht. En natuurlijk, we kunnen er niet omheen, hij is de eerste gekleurde president, maar wat gekleurd betreft steekt hij wat schraal af tegen Martin Luther King die met geweldloze acties een verandering op gang bracht, en tegen de radicale strijdbaarheid van de Black Panthers.

Obama is geen revolutionair en is niet iemand die het roer om gaat gooien, zeker niet op het gebied van de buitenlandse politiek. Hij is vooral een man van mooie woorden en een bezielend spreker, maar echte verandering is niet waar hij op uit is. Hij gaat andere accenten leggen: meer Afghanistan en minder Irak, Guantanamo Bay op termijn dicht maar de CIA wel de vrije hand geven verdachten van terrorisme te laten verhoren in landen waar martelen de normaalste zaak van de wereld is. Ook zal hij zeer waarschijnlijk niet alle inbreuken op de burgerrechten terugdraaien, waarvan een groot aantal na 11 September zijn ingevoerd.

Sinds de VS de grootse koloniale mogendheid ter wereld werd, heeft het geen enkele president gehad, die zich het bevorderen van vrede ten doel stelde. Zelfs de altijd zo bewierookte John F. was een ordinaire warlord die de wereld bijna de afgrond induwde met de Varkensbaaicrisis en de oorlog in Vietnam opvoerde.

De bruidsdagen zijn voorbij en alle opgeklopte retoriek. Met de aan hysterie grenzende Obamania moet het nu maar eens afgelopen zijn. Maarten van Rossem die in november nog een traantje wegpinkte, wat had ik dat moment graag willen missen, is weer bij zinnen. Nu de rest van de wereld nog.

"Ja, we kunnen de wereld veranderen, maar dat zullen we niet doen omdat dat niet in ons belang is. We zullen de wereld net als altijd op basis van opportunistische arrogantie de wet voorschrijven. Mensenrechten tellen slechts wanneer het ons uitkomt etc. etc." Deze boodschap bekt niet zo lekker en moest om reclame- en imagotechnische redenen wijken voor het doeltreffende: Yes we can!

En Nederland zal net als altijd braaf achter de grote broer aanhobbelen, opzitten en pootjes geven. "Ja meneer Obama, nee meneer Obama." Business as usual, alleen niet in de business maar dat is weer een heel ander verhaal.

KORTE BERICHTEN

OFFICIËLE EN WERKELIJKE DOELEN IN IRAK EN AFGHANISTAN

In de Nieuwsbrief van het HVB stond een interview met Rob de Wijk. Hij deed enkele opmerkelijke uitspraken over het verschil tussen de officiële en de werkelijke doelen van het Westerse militaire optreden in Irak en Afghanistan.

Enkele citaten uit het interview:

“Om de bevolking te winnen voor het binnenvallen van Irak heeft de regering van de USA als officiële doelen geformuleerd: het brengen van democratie, het stoppen van de productie van massavernietigingswapens en het verwijderen van de tiran Saddam die banden met al-Qaida onderhield, terwijl de eigenlijke doelen de controle over de olietoevoer betroffen en het versterken van de strategische positie in het Midden Oosten ten opzichte van bijvoorbeeld Rusland.

Prof. De Wijk beaamt dit. Er was geen sprake van de productie van massavernietigingswapens en de banden met al-Qaida waren er niet; bovendien is het brengen van democratie onzin, dat kan niet, maar is wel een goed argument om de bevolking mee te krijgen. In de deelname van Nederland ziet hij het bewijs dat Nederland de trouwste bondgenoot van de USA is. Hij vindt het onbegrijpelijk dat Nederland achter de inval in Irak bleef staan toen bleek dat de regering van de USA had gelogen. Volgens hem bleef de Nederlandse regering ontkennen dat er gelogen is om geen gezichtsverlies te lijden, om geen politieke nederlaag te hoeven erkennen en om in een goed blaadje te komen/blijven bij de USA.”

De Wijk geeft aan dat in het politieke debat niet altijd de juiste argumenten worden gebruikt vanwege onwetendheid, fixatie op de korte termijn en zegt vervolgens: “hoofddoel is het besluit tot interventie aanvaard te krijgen en daarom gebruik je die argumenten waardoor je denkt de bevolking mee te krijgen.”

“Dat geldt ook voor Afghanistan. Weliswaar is De Wijk een voorstander van de missie naar Afghanistan, omdat de Taliban, al-Qaida en de opleidingscentra van terroristen tegen het Westen aangepakt moeten worden, maar volgens hem zou het Nederlandse volk, na de ervaring in Irak, om die redenen nooit hebben in-

gestemd. Daarom heeft de Nederlandse regering het als een humanitaire missie gepresenteerd.”

Prof. Rob de Wijk is directeur van het Haags Centrum voor Strategische Studies en hoogleraar internationale betrekkingen in Leiden. Interviewer was John Zant.

HOLOCAUST TENTOONSTELLING IN PALESTINA

In het dorpje Naalin, op de door Israël bezette West Oever, organiseerden Palestijnen een tentoonstelling ter herdenking van de meest tragische gebeurtenis uit de geschiedenis van de Joden, de Holocaust. De organisatoren van de veel publiek trekkende tentoonstelling zijn zelf betrokken bij het verzet tegen ‘de muur’, waar het dorp veel onder te lijden heeft.

Woordvoerder Mohammad Amira geeft als reden voor de tentoonstelling “we denken dat het goed is dat de mensen begrijpen hoeveel de joden onder de Nazi’s geleden hebben. (...) Helaas zijn wij het die daar nu de prijs voor betalen. Het lijden van het Joodse volk in de Holocaust is nergens mee te vergelijken, maar iedereen zou moeten inzien dat wij nu ook lijden, als gevolg van wat de Duitsers de joden aandeden.”

VROUWENVREDESKAMP IN ALDERMASTON WINT RECHTSZAAK

De vrouwen van het bekende vredeskamp bij de kernwapenfabriek in Aldermaston mogen daar blijven. De verordening die kamperen daar verbodt is door de rechter onrechtmatig verklaard.

Het vrouwenvredeskamp bestaat al 25 jaar en geniet wereldwijde bekendheid. Via een truc, n.l. een verbod om daar te kamperen, probeerden de autoriteiten er een eind aan te maken. De rechter bepaalde echter dat het feit dat de autoriteiten zich aan het kamp ergeren onvoldoende reden was voor een verbod. De vrijheid van meningsuiting gaat voor.

SHUT DOWN NATO

Het februarinummer van The Broken Rifle, het blad van de WRI, is bijna geheel gewijd aan de NAVO en de internationale acties rond het 60-jarig bestaan ervan. Dit speciale nummer is te downloaden van: wri-irg.org/pubs/br81-en.htm

HANDTEKENINGENACTIE VAN IKV PAX CHRISTI TEGEN KERNWAPENS

Een kernwapenvrije wereld is bovenal een kwestie van politieke wil. Die lijkt momenteel te ontbreken en daaraan wil IKV Pax Christi iets doen met een handtekeningenactie op internet. Een uitgebreid rapport onderbouwt de actie.

IKV Pax Christi acht het moreel onaanvaardbaar om te blijven vertrouwen op de dreiging met nucleaire vernietiging van het menselijk leven op grote schaal. Steun deze oproep aan de Nederlandse regering op www.nonukes.nl

HANDGRANAAT NAAR BIJENKOMST ANTIMILITARISTEN IN GRIEKENLAND

In de avond van 24 februari 2009 werd er een handgranaat geworpen naar een raam van het gebouw waarin een protestbijeenkomst gaande was tegen het nieuwe bewapeningsplan voor het Griekse leger. De deelnemers aan de door de Griekse Association of Conscientious Objectors (een zusterorganisatie van Pais) georganiseerde bijeenkomst bleven ongedeerd. Dit was alleen te danken aan de dubbele beglazing. De handgranaat brak door de eerste ruit maar ketste af op de tweede. Daardoor ontplofte hij op het trottoir voor het gebouw en leidde de ontploffing slechts tot glasschade aan de omliggende gebouwen.

War Resisters International heeft een verklaring uitgegeven waarin zij zegt buitengewoon bezorgd te zijn over deze moordaanslag. De WRI roept de Griekse overheid op de opkomst van extreem rechtse groepen, die angst aanjagen en mensen bedreigen, niet langer te tolereren.

KORTE BERICHTEN

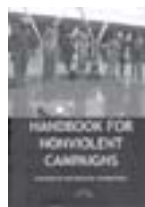
PAASMARS TEGEN DE NAVO

De Paasmars vertrekt dit jaar 13:00 uur vanaf het Carnegieplein bij het Vredespaleis naar het NAVO-agentschap NC3A The Hague voor de Waalsdorper Vlakte. Deze Paasmars wordt georganiseerd door het Haags VredesPlatform, in samenwerking het comité Stop de NAVO en heeft dan ook de NAVO als thema.

Wij roepen alle vredesorganisaties in Nederland op om ons te steunen en zoveel mogelijk deelnemers te mobiliseren. Vorig jaar liepen er honderd mensen door een sneeuwstorm van Delft naar Den Haag. Nu is de afstand korter, de lente verder gevorderd en de actualiteit - een week na de NAVO top in Straatsburg - meer dringend. We verwachten dan ook veel meer mensen.

<http://vredessite.nl/paasmars/2009/>

HANDBOOK FOR NONVIOLENT CAMPAIGNS

War Resisters International stelde een Handboek voor Geweldloze Actie samen. Het is een praktische handleiding met vele ideeën voor het opzetten van geweldloze acties en het trainen daarvoor.

Er zijn o.a. hoofdstukken over:

- de strategie van geweldloze acties
- de voorbereiding van geweldloze acties (met checklist)
- oefeningen in het voeren van geweldloze actie
- voorbeelden van meer en minder geslaagde acties

Het Engelstalige boek is voor 9,50 euro plus 3 euro porto verkrijgbaar in de webshop van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid (www.vredesmuseum.nl/winkel/boeken.php) U kunt het ook telefonisch bestellen: 015-785.01.37.

STUDENTEN KUNNEN DINGEN NAAR SCRIPTIEPRIJS 'VISIES OP VREDE'

In 2009 zal voor de tweede keer de scriptieprijs 'Visies op Vrede' worden uitge-

reikt. Deze prijs is een initiatief van de vredesorganisatie IKV Pax Christi en de Stichting VredesWetenschappen.

De prijs bedraagt 1.500 euro plus de mogelijkheid van een publicatie in het tijdschrift 'Vrede en Veiligheid' en is bedoeld voor studenten aan een Nederlandse universiteit of hogeschool. De scripties moeten worden ingeleverd voor 1 juli 2009. De prijsuitreiking is in de Vredesweek.

Meer info: www.visiesopvrede.nl

HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN ERKENT INVLOED GANDHI OP MARTIN LUTHER KING

Het Huis van Afgevaardigden in de VS heeft een resolutie aangenomen ter herdenking van het bezoek dat King 50 jaar geleden bracht aan India. Daarin wordt de grote invloed erkend die het denken van Gandhi had op de geweldloosheid van King. In de resolutie wordt gezegd dat 'De reis naar India een grote invloed had op dr. King en hem inspireerde tot het gebruik van geweldloze methoden in de strijd ter beëindiging van de apartheid en rassendiscriminatie in de VS'. De resolutie werd op 11 februari aangenomen met 406 stemmen voor, geen tegen en 26 onthoudingen.

EEN VREDESBOS VOOR HASSELT

In Hasselt is op 9 november 2008 een Vredesbos aangeplant. De hoofdstad van het Belgische Limburg bijt hiermee de spits af van het Vredesbossenproject, dat acht Vredesbossen in Vlaanderen zal aanplanten. Hasselaars en sympathisanten konden, onder leiding van acteur Koen De Bouw, hun boompje bijdragen aan het nieuwe bos. Tevens werd een Vredesmonument onthuld.

Het nieuwe Vredesbos zal naast het bomkraterveld van Tommelen groeien. Deze kraters vertellen het verhaal van de tragische bombardementen uit de Tweede Wereldoorlog. Het station van Hasselt, anno 1944, werd massaal gebombardeerd door de Amerikanen, in een poging de Duitse troepen te stoppen. De bommen troffen wel doel, maar veroorzaakten ook heel wat bijkomende schade. Wat in 1944 niet meer was dan een

maanlandschap vol kraters, heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld tot een uniek en bijzonder waardevol biotoop. De kraters vulden zich met water, werden heuse poelen en nu vinden talrijke dieren en plantensoorten er een stek.

Het Vredesbossenproject is een initiatief van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, in samenwerking met Natuurpunt, Mayors for Peace, de Stad Hasselt, en krijgt steun van de Vlaamse overheid.

NVMP VEROORDEELT HET GEBRUIK VAN WITTE FOSFOR IN OORLOGEN

In een brief aan minister van Buitenlandse Zaken Maxime Verhagen schrijft de NVMP, vereniging voor gezondheidszorg en vredesvraagstukken, zeer verontrust te zijn over het gebruik van witte fosfor door Israëlische troepen tijdens het gewapende ingrijpen in de Gazastrook. "Als artsen streven wij naar vermindering van lijden door oorlogsgeweld. Witte fosfor zorgt niet alleen voor groot lichamelijk leed; gebruik ervan gebeurt zonder onderscheid des persoons waardoor vele burgers slachtoffer worden. Daarom veroordeelt de NVMP het gebruik ervan onder alle omstandigheden."

CARTOONS EN TEKENINGEN VAN PELEIA

In het Vredesmuseum op Internet zijn tekeningen en cartoons met een vredes-thema te zien. Ze zijn van de hand van de kunstenaar Peleia, die ook beschikbaar is voor het maken van stoeptekeningen. Zie: www.vredesmuseum.nl/galerie/peleia.php

TENTOONSTELLINGEN MUSEUM VOOR VREDE EN GEWELDLOOSHEID

3 mrt. t/m 5 juli: Vergeven – Verzoenen op meerdere plaatsen in Schinnen, Geleen en omgeving.

10 april t/m 30 mei: Onderdrukking en Bevrijding (Duitse dienstweigeraars in WO II) in Elspeet.

Meer info: www.vredesmuseum.nl/info/agenda.php of 015-785.01.37

Signaleringen

Peter Custers, Questioning Globalized Militarism: Nuclear and Military Production and Critical Economic Theory, Merlin Press 2007, ISBN 9780850365955, 431 blz. met bibliografie en index, 40,75 euro.

Uit het voorwoord van Samir Amin: "Peter Custers introduceert een politieke economie van het kapitalisme waarin verschillende vraagstukken betreffende het militarisme zijn vervat. Hij behandelt militaristische vraagstukken als belangrijke, zelfs doorslaggevend elementen die richting geven aan de accumulatie van kapitaal. Deze benadering contrasteert met de meerderheid onder de economen, die "het politieke ontkennen", de rol van de staat in het algemeen en van de militaire uitgaven in het bijzonder. Dit stoutmoedige pionierswerk verdient het met grote aandacht te worden bestudeerd, ook al is het niet altijd gemakkelijk te lezen. Het gaat er niet om of men al dan niet overtuigd wordt door sommige van zijn redeneringen; we kunnen bij dit thema geen vooruitgang boeken zonder ons met dit werk bezig te houden. Ik wil er aan toevoegen dat Custers zelf niet alleen aandacht besteedt aan de conventionele, dominante economie, maar ook aan Marx, Rosa Luxemburg en Baran en Sweezy, schrijvers die op hun beurt de politieke kant van de economie serieus hebben genomen."

Madelon de Keizer & Ismee Tames (red.), Netherlands Institute for War Documentation, Small Nations – Crisis and confrontation in the 20th century, Walburg Pers 2008, ISBN 9789057305993, 207 blz. 29,95 euro.

Dit is het 19e Jaarboek van het NIOD, het Nederlands Instituut voor OorlogsDocumentatie. Het thema is kleine staten, (grote) oorlogen en vrede. De behandelde onderwerpen zijn zeer divers. Zo is er een hoofdstuk waarin een verklaring wordt gezocht voor het feit dat enkele Nederlandse wetenschappers (zoals Lorentz, Went en Van Vollenhoven) na de Eerste Wereldoorlog een belangrijke rol hebben gespeeld als promotors van wereldvrede. Er wordt gekeken naar het verband tussen wetenschap en internationalisme en de rol die een klein, neutraal land daarbij kan spelen.

Een ander hoofdstuk trekt een vergelijking tussen de Nederlandse, Belgische en Portugese dekolonisatiepolitiek en die van grotere landen. De conclusie is dat er geen wezenlijke verschillen zijn behalve dat grote landen (Frankrijk en Engeland) langer in staat waren koloniale oorlogen te voeren en sterkere onderhandelaars waren als onafhankelijkheid onvermijdelijk bleek. Nederland, zo wordt opgemerkt, was in 1947 vrijwel bankroet. Grote noch kleine landen deden uit eigen beweging afstand van hun koloniën (de enige uitzonderingen zijn Engeland in Zuid-Azië en de VS in de Filipijnen). De kleine landen waren echter meer afhankelijk van internationale steun voor de voortzetting van hun koloniale politiek.

Verder zijn er onder meer studies van de bekende specialist Raymond Detrez, over Balkannationalisme, gefocust op Albanië, en de Utrechtse guerrilla-expert Dirk Kruijt over de 'kleine' oorlogen in Guatemala, Nicaragua en el Salvador.

ZemZem, Tijdschrift over het Midden-Oosten, Noord-Afrika en islam, Nr. 3/2008, 147 blz., ISBN 9789054605126, 8 euro voor een los nummer, bestellen bij de boekhandel.

Het nieuwste nummer van ZemZem gaat over 'Khomeini's erfenis', een terugblik op dertig jaar Islamitische Republiek en wat de Islamitische Revolutie teweeg heeft gebracht in Iran en daarbuiten. Er zijn bijdragen over literatuur, cartoons, poëzie en fotografie, maar ook persoonlijke herinneringen en artikelen over de invloed op buitenlandse bewegingen zoals Hamas en de paradox van een religieuze revolutie na een halve eeuw van seculiere modernisering.

Werkgroep nucleaire ontwapening IKV Pax Christi, Een kernwapenvrije wereld – Nieuwe kansen voor nucleaire ontwapening, Utrecht, januari 2009, 50 blz.. Te downloaden vanaf www.ikvpaxchristi.nl/catalogus. Een hard-copy exemplaar is te bestellen via bestellen@ikvpaxchristi.nl

Het nieuwe standpunt van de kerkelijke vredesbeweging, vervaardigd door een werkgroep met onder meer ex-premier Ruud Lubbers als adviseur, loopt uit op een pleidooi voor een kernwapenvrije wereld in uiterlijk 2020 en een kernwapenvrij Europa uiterlijk in 2015. De regering wordt uitgenodigd vooruitlopend hierop de Nederlandse kernwapentaak van de luchtmacht zelf te beëindigen. Er wordt daarnaast ingezet op het veilig en gescheiden bewaren van kernwapens en overbrengingsmiddelen, kernwapenvrije zones, supranationale controle op de gehele splijtstofcyclus en afzien van het raketschild.

Proces tegen de Hoge Raad!

Op maandag 16 februari vond het proces plaats tussen de Stichting Tribunaal voor de Vrede tegen de Staat om een uitspraak te krijgen over de onrechtmatigheid van het gebruik van kernwapens. De Hoge Raad heeft een uitspraak gedaan die kan impliceren dat er situaties denkbaar zijn waarbij het gebruik van kernwapens op steden zou te zijn rechtvaardigen. De advocaten van het Tribunaal, Nico Steijnen en Meindert Stelling beschouwen deze uitspraak als collaboratie aan een stelsel dat oorlogsmisdaden bevordert. Vóór het Paleis van Justitie hield het Haags Vredesplatform een spectaculaire demonstratie met spandoeken en straattheater en een militair op gele klompen. In een afgeladen zaal, waar men stoelen te kort kwam, hielden de beide advocaten een gloedvol betoog over de 'systeemcriminaliteit' die in die uitspraak van het Hoge Raad besloten is. De landsadvocaat hield het kort en vroeg de rechter beide advocaten niet ontvankelijk te verklaren. Op 1 april doet de rechter uitspraak. Foto Jan Bervoets

GEWELD IS OVERAL

de bergen wandelen
de minderen leggen het af
tegen de hiërarchien
de wonen ontvolkt en
men vlucht naar de steppen
de vertwijfeling in hun
dagelijks kleed

maar de kinderen gaan
omarmd door de vogel
van hun geluk

en stelselmatig de vrede
die van de hoge acraten
de wonen staan leeg

Op 22 januari 2009 overleed de Haagse bohemienkunstenaar en dichter Gerard Fieret, die kort tevoren vijftachtig jaar was geworden. Deze "vijftiger" kon zich ook engageren. Het bovenstaande gedicht is ontleend aan zijn bundel *De trommel van de vrijbuiters en de begeerte van vijf*, Bert Bakker, Den Haag 1974, p. 24.